Farmasiliv

Medlemsblad for Farmasiforbundet

03
19

Karita Bekkemellem 16

Attraktivt legemiddelmarked

Medisinmangel skaper utrygghet
Legemiddelmangelen tvinger apotekene til å finne raske løsninger.

10

20

Fremtidens antibiotika
Nøkkelen til fremtidens antibiotika kan finnes i havet, tror forskere.

Nordisk møte
Forbundet arrangerte i september nordisk møte for å diskutere autorisasjon og medisinmangel.

23

Bronwel Comp

For all hoste ved forkjølelse

- ✔ Letter slimhoste.
- ✔ Lindrer tørrhoste ved irritert hals.
- ✔ Fra 6 år.
- ✔ Tradisjonelt plantebasert legemiddel.

Bronwel Comp mikstur, oppløsning, 120 og 240 ml. Reseptfri. **Virkestoff:** Ekstrakt av timian og altearot. **Indikasjon:** Til voksne og barn over 6 år. Tradisjonelt plantebasert legemiddel til bruk for å lette opphosting av seigt slim ved forkjølelse og til bruk for å lindre irritasjon i svelg og hals ved tørrhoste. Bruksområdet for et tradisjonelt plantebasert legemiddel er utelukkende basert på erfaring fra lang brukstradisjon. **Dosering:** Voksne, eldre og ungdom over 12 år: 15 ml hver 3-4. time, 4 ganger daglig. Ved behov inntil 6 ganger daglig. Barn 6-12 år: 7,5 ml hver 3-4. time, 4 ganger daglig. Ved behov inntil 6 ganger daglig. **Kontraindikasjoner:** Overfølsomhet overfor timian, altearot, planter i leppeblomstfamilien eller overfor noen av hjelpestoffene. **Advarsler:** Ikke anbefalt under graviditet og amming eller til barn under 6 år da tilstrekkelige data ikke foreligger. **Bivirkninger:** Legemidler som inneholder timian kan forårsake overfølsomhetsreaksjoner (inklusiv ett tilfelle av anafylaktisk sjokk og et tilfelle av Quinckes ødem) samt magebesvær. Frekvensen er ikke kjent. Les pakningsvedlegget for mer informasjon. Innehaver av markedføringstillatelsen/lokal representant: Kwizda Pharma GmbH/Phytosun.

PERRIGO NORGE AS • Nydalsveien 36B, 0484 Oslo, Tel: 23 00 70 40, www.perrigo.no

BRO190705NO1

5 Forbundslederen har ordet
6 Småstoff
10 Legemiddelmangel skaper utrygghet
16 Norge attraktivt for legemiddelgiganter
20 Antibiotika under overflaten
23 Nordisk autorisasjonsmøte
24 Et langt arbeidsliv går mot ende
26 Med hjerte for kundene
27 UNG-engasjement som smitter
28 Norge er NATO i nord
30 Utvalg mot vekter-vold
32 En luftig arbeidsplass
36 Parat informerer
38 Spørsmål og svar
40 Kryssord og hjernetrim
42 Parats leder

Medisinmangel skaper utrygghet

Apotekene er tvunget til å finne raske men gode løsninger ved legemiddelmangel. Men det tar mye tid og skaper utrygghet for kundene.

10

Fremtidens antibiotika

Nøkkelen til fremtidens antibiotika kan finnes i havet, tror flere nasjonale og internasjonale forskere. Men selv om fangsten kan være god, gjør skjær i sjøen at utviklingen går tregt.

20

Foto: Kunuk Lennert

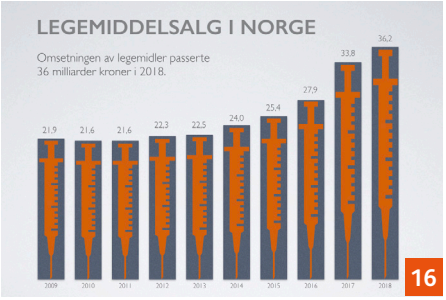

16

Illustrasjon: OBM Grafikk

Attraktivt legemiddelmarked

Lille Norge et attraktivt marked for legemiddelprodusenter til tross for prispress.

24

Foto: Vetle Dater

Berit takker for seg

Tidligere forbundsleder Berit Regland takker for seg og trer inn i pensjonistenes rekker.

23

Foto: Helene Haseba

Nordisk møte

Forbundet arrangerte nordisk møte for å diskutere autorisasjon og medisinmangel.

Viagra med veiledning

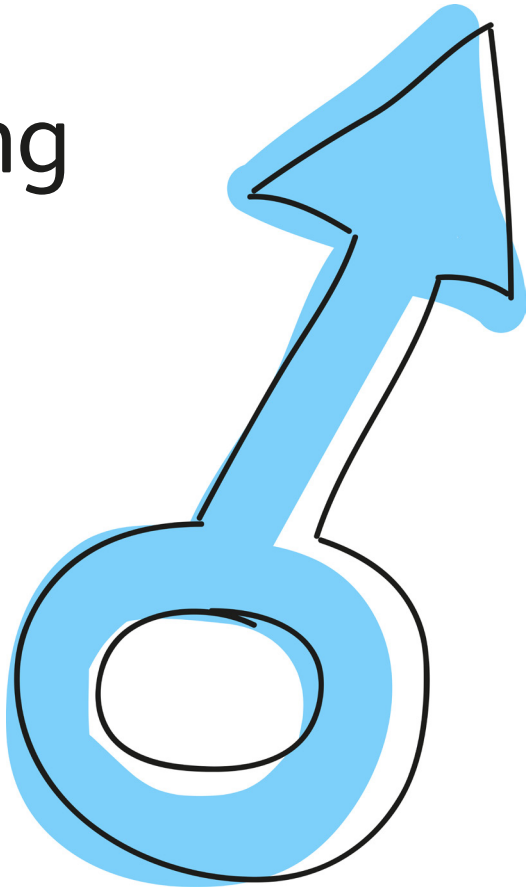

«Farmasøytutlevering» sa de. «Nei», sa Farmasiforbundet. Dette er noe apotekteknikere også kan gjøre. Ok, «risikominimeringstiltak», sa de.

Hæ? Sa folk. «Ok, reseptfri medisin med veiledning, da», sa de. Og slik ble det. Fra nyttår blir det nemlig mulig å kjøpe tidligere reseptbelagte medisiner reseptfritt, med veiledning, i apoteket. Og først ut er (trommevirvel) Viagra!

Jeg har skrevet om mitt forhold til Viagra tidligere, for et par år siden testet vi i Farmasiliv hvor lett det var å få kjøpt dette på nett fra utlandet og få det utlevert i Norge, uten å oppsøke lege, noe som var skremmende enkelt.

Ikke for å hovere, men den Viagra-pakka ligger fortsatt uåpnet på kontoret mitt. Den er imidlertid i ferd med å gå ut på dato, så hvis min situasjon skulle forandre seg etter at legemidlet er gått ut, vet jeg nå hvordan jeg enkelt kan skaffe nytt. På apoteket. Med farmasøututlev…, nei vent, med risikominimeringstilt… eh «reseptfri medisin med veiledning». Med vekt på veiledning. Gjerne fra en apotektekniker.

Vette

Farmasiliv

Utgis av:
Farmasiforbundet i Parat

Farmasforbundet,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.farmasiforbundet.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 21 01 36 00
Teleaks: 21 01 38 00
E-post: post@parat.com

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Irene Hope
Mobil: 958 00 766
E-post: irene.hope@parat.com

Forsidefoto: Legemiddelindustrien (LMI)
Avbildet: Karita Bekkemellem

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 06.09.19
Materiellfrist neste nr: 01.11.19

ISSN: 1891-6864
ISSN: 2464-1618 (online)

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

farmasiforbundet parat

Miljøfyrtårn® GRØNT PUNKT MILJØMERKET 2040 TRYKKSAK

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO_2-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

PRESSENS FAGLIGE UTVALG

Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

Autorisert helsepersonell og helsepersonell

Sommeren er over, høsten nærmer seg, og vi er i full gang igjen. I denne utgaven av Farmasiliv ønsker jeg å fremheve autorisert helsepersonell i apotek, og viktigheten av en autorisasjon med tanke på tilrettelegging for økt kompetanse og legitimering av apotekteknikeryrket.

Helsepersonell er personell som har en autorisasjon eller lisens etter reglene i helsepersonelloven paragraf 48–49. Apotekteknikere er autorisert helsepersonell og står for kompetanse og kvalitet i arbeidet på apotekene.

Uautorisert personell i helse- og omsorgstjenesten eller apotek regnes kun som helsepersonell når de yter helsehjelp i tilknytning til arbeidsplassen sin. Disse har ikke en formell faglig kompetanse. Dette gjelder også ansatte i apotek som ikke har en formell lisens.

Apotekteknikere har derimot en beskyttet yrkestittel. Denne kan man kun bruke om man har bestått eksamen og oppnådd en autorisasjon som apotektekniker. Ofte har jeg lagt merke til at vår fulle yrkestittel ikke blir brukt, og at apotekteknikere kun blir kalt «teknikere». Jeg mener vi skal bruke hele yrkestittelen vår i alle sammenhenger. Vi er da med på å øke kjennskapen til – og derigjennom statusen – til apotekteknikerne. Jeg mener det er nettopp yrkestittelen som gir oss yrkesstolthet, som legitimerer yrket vårt og den gode jobben vi gjør hver eneste dag på apotekene.

I Farmasiforbundet jobber vi for å øke bevisstheten rundt viktigheten av autorisert helsepersonell, og for at kun apotekmedarbeidere med en autorisasjon skal ha kundekontakt i apotekene. Dette er en del av vårt arbeid for å utvikle apotekteknikernes rolle i apoteket. Vi ønsker blant annet et utbedret etter- og videreutdanningstilbud for å øke våre medlemmers farmasifaglige kompetanse.

Farmasiforbundet har nå laget en nål som fremmer at vi er autorisert helsepersonell. Jeg vet det er mange som har fått den tilsendt og bærer den med stolthet.

Nålen er forbeholdt medlemmer i Farmasiforbundet som er apotekteknikere, og andre som har en autorisasjon. Hvis det er noen som ikke har fått nålen og ønsker å få den tilsendt, kan dere kontakte meg på e-post: irene.hope@parat.com.

Vi nærmer oss Farmasikongressen som Farmasiforbundet arrangerer den 23.–24. november. Temaet er Antibiotika og antibiotikaresistens, og mange gode foredragsholdere står på programmet. Dere kan lese mer på farmasikongressen.no.

På Farmasikongressen skal vi også kåre årets medlem. Har du en kollega som du vil hedre, og som du setter pris på? Send meg en e-post.

Jeg vil ønske dere alle en riktig fin høst.

Irene

Foto: Vetle Daler

Lege i Notodden fratatt autorisasjonen

I vedtaket fra Statens helsetilsyn heter det at legen er uegnet på grunn av «uforsvarlig virksomhet», «grove pliktbrudd» og «grov mangel på faglig innsikt». Og tilsynet har konkludert med at legen ikke kan titulere seg som lege, skriver Varden. Legen har ifølge avisen vært ansatt i sju forskjellige kommuner rundt om i Norge fra mars 2014 til mai 2019. Flere steder har det blitt rettet klager mot legen, deriblant i Notodden. Helsetilsynet trekker frem en episode der legen mente en pasient hadde ryggplager og store smerter som følge av en vond rygg. Senere viste det seg at pasienten hadde en tumor i hodet. Videre ble det sendt en bekymringsmelding fra kommunelegen med seks konkrete klager og avvik. *@Varden*

Flest med millioninntekt drakk daglig i sommerferien

Blant dem med inntekt over 1 millioner kroner i året oppgir 24 prosent at de drakk daglig i sommerferien i fjor. Andelen er 9 prosent blant dem med lavest lønn. Undersøkelsen er gjennomført av Respons Analyse, skriver Klassekampen.

– Jeg tror det er en del som tenker at de med lavest inntekt drikker mest, men sånn er det altså ikke, sier generalsekretær Randi Hagen Eriksrud i organisasjonen Av-og-til. Til tross for at de med høyere inntekt og utdanning drikker mer, er sjansen mindre for at de dør av sykdommer forårsaket av høyt alkoholinntak, påpeker seniorforsker Ingeborg Rossow ved Folkehelseinstituttet.
– Dette kalles alkoholparadokset. Hvorfor det er slik, vet vi ennå lite om, sier hun. *@NTB*

Dansk vaksine mot klamydia virker på mennesker

Danske forskere har tatt et stort skritt i retning av å tilby en vaksine mot klamydia, den vanligste kjønnssykdommen i Norge, Sverige og Danmark. Utviklingen av vaksinen er gjort i samarbeid med Statens Serum Institut (SSI) i Danmark og Imperial College i London. Vaksinen er så langt testet på 35 britiske kvinner og skal ifølge forskerne ha virket hensiktsmessig på alle de testede kvinnene. Resultatene fra testene betegnes som oppløftende, og ifølge avdelingssjef Frank Follmann ved SSI er det et gjennombrudd. Vaksinen vil nå bli testet på flere, og forskerne håper at vaksinen vil være på markedet i løpet av fem til sju år. *@NTB*

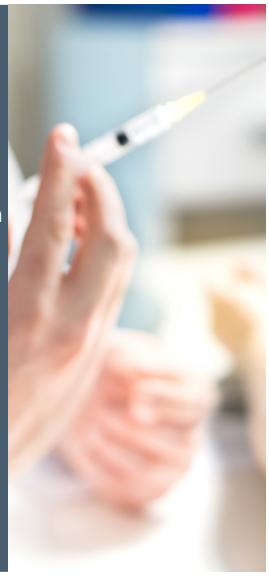

Kjenner du årets medlem?

Hvert år kårer Farmasiforbundet «årets medlem».

Kjenner du noen som fortjener tittelen? Send forslag, med begrunnelse til irene.hope@parat.com senest 1. oktober.

Reseptfri Viagra

Myndighetene har godkjent første reseptfrie legemiddel med veiledning. I 2020 blir Viagra reseptfritt i apotek med obligatorisk veiledning. Legemiddelverket mener at legemidlet egner seg for egenbehandling, og at Viagra kan selges reseptfritt med veiledning i apotek.
– Viagra (sildenafil) er et legemiddel som er godkjent for menn over 18 år med impotens. Den obligatoriske veiledningen vil redusere faren for feilbruk og bivirkninger, skriver Legemiddelverket.
Det er strenge krav til reseptfrie legemidler som selges med veiledning. Et krav kan for eksempel være at legemidlet skal oppbevares bak disk og ikke i selvvalget. Andre krav kan være at det kun skal selges gjennom apotek, det kan være begrensninger for kjøp i medisinutsalg og for kjøp i nettapotek. Noen av legemidlene i ordningen kan også få aldersgrense. Det er Legemiddelverket som godkjenner veiledningstiltakene som et av risikominimeringstiltakene i markedsføringstillatelsen for legemidlet. *@apotek.no*

Vi har høyere kolesterol og er litt fetere enn vi burde være

Nordmenns kolesterolnivå og kroppsmasseindeks ligger litt over det optimale nivået. Nesten halvparten av utvalget i en ny studie oppgir at de aldri har målt totalkolesterol eller blodsukker tidligere, viser studien. På tross av betydelig nedgang i dødelighet og nye tilfeller av hjerte- og karsykdom blant befolkningen over 45 år i Norge de siste tiårene, er hjerte- og karsykdom fremdeles et stort helseproblem. Mange lever med symptomer på eller har hjerte- og karsykdom, og helsevesenet bruker store ressurser til både diagnostisering, behandling og oppfølging. *@apotek.no*

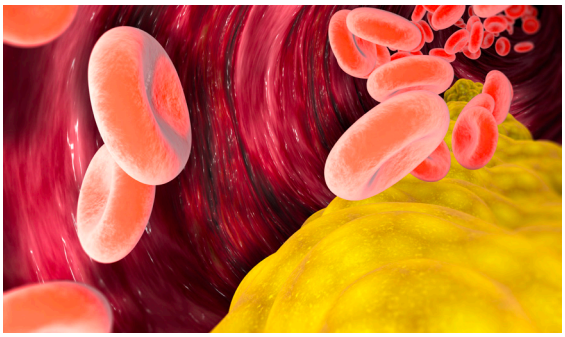

Apotekkjeder kan få vokse

Konkurransetilsynet vil fjerne bestemmelsen som åpner for å nekte apotekkjeder med en markedsandel på over 40 prosent å åpne nye apotek.
– Begrensninger på et foretaks mulighet til å vokse organisk vil svekke insentivene til å vinne nye kunder og således være skadelig for konkurransen i markedet, sier sjeføkonom Kurt Brekke i Konkurransetilsynet. I dag har den største apotekkjeden en markedsandel som trolig er over 40 prosent. Kjeden kan da risikere å bli nektet å etablere nye apotek etter nevnte bestemmelse i apotekforskriften. *@NTB*

apoteknikk

EGENBEHANDLING AV HALSBRANN

SPORADISK PLAGET

Kunder som beskriver halsbrann som mild eller sjelden[1)]

EGENBEHANDLING

TILBAKEVENDENDE PLAGER

Kunder som beskriver halsbrann som kommer tilbake med jevne mellomrom (med en viss frekvens)[1,2,4)]

EGENBEHANDLING

VEDVARENDE PLAGER

Kunder med stadig tilbake-vende halsbrann som ikke får effekt av egenbehandling skal henvises til lege[3)]

LEGE

Vi håper at inndelingen over kan være til hjelp i møtet med halsbrannkunden. Det er viktig å kartlegge kundens behov og la kunden selv få beskrive sine plager. Mange av de som er plaget med halsbrann oppsøker i første omgang apotek for hjelp.[1)]

SOMAC Control® er en protonpumpehemmer for korttids-behandling av reflukssymptomer som f.eks. halsbrann.[3)] Kunder med tilbakevendende halsbrann eller andre reflukssymptomer kan ha god nytte av en protonpumpehemmer.[1)] Studier viser at protonpumpehemmere (PPI) er den mest effektive reseptfrie korttidsbehandlingen ved halsbrann.[4)]

SOMAC Control® er et reseptfritt legemiddel for korttidsbehandling ved reflukssymptomer (f.eks. halsbrann, sure oppstøt) hos voksne. Inneholder 20 mg pantoprazol. Dette legemiddelet gir nødvendigvis ikke umiddelbar lindring. Bør ikke brukes dersom du er gravid eller ammer. Les pakningsvedlegget nøye før bruk.

1) Assessment report for SOMAC Control, procedure no. EMEA/H/C/001098, London, 8.05.2009. Doc.Ref.:EMEA/374377/2009 **2)** J.M.Inadomi and A.M.Fendrick. PPI use in the OTC Era: Who to Treat, With What, and for How Long? Clinical Gastroenterology and hepatology 2005; 3:208-215 **3)** SOMAC Control® SPC 10. Mars 2014, http://www.legemiddelverket.no" www.legemiddelverket.no **4)** G.Holtmann, M-A. Bigard, P. Malfertheiner et. al. Guidance on the use of over-the-counter proton pump inhibitors for the treatment of GERD. Int J Clin Pharm 2011)33:493-500

NYCO/MED

O15165

Parenteral ernæring må beskyttes mot lys

Produkter for ernæring som gis direkte inn i blodbanen (parenteral), og som inneholder aminosyrer eller lipider, må beskyttes mot lys når de skal gis til nyfødte og barn under to år. Parenteral ernæring som er eksponert for lys, kan gi alvorlige bivirkninger hos premature nyfødte. Studier viser at det dannes peroksider og andre nedbrytningsprodukter som kan føre til oksidativt stress når produkter for parenteral ernæring eksponeres for lys. Premature nyfødte anses sårbare for oksidativt stress. Parenteral ernæring som inneholder vitaminer eller lipider, påvirkes trolig mest av lys. Både lys i omgivelsene og spesielt lysbehandling bidrar til dannelse av peroksider. *@legemiddelverket.no*

Fingolimod (Gilenya) skal ikke brukes av gravide

På grunn av risiko for medfødte misdannelser hos fostre som eksponeres for fingolimod (Gilenya), skal fingolimod ikke brukes av gravide kvinner eller fertile kvinner som ikke bruker sikker prevensjon. Gilenya er godkjent til behandling av svært aktiv relapserende-remitterende multippel sklerose (RRMS) til voksne og barn over ti år. Basert på erfaring hos mennesker antas det at bruk av fingolimod under graviditet er forbundet med en fordoblet risiko for alvorlige medfødte misdannelser sammenlignet med forekomsten i den generelle befolkningen. De hyppigste rapporterte alvorlige misdannelsene er medfødte hjertelidelser (som atrie- og ventrikkelseptumdefekter, Fallots tetrade), nyremisdannelser og muskel- og skjelettmisdannelser. *@legemiddelverket.no*

Apotektekniker VG3

pris 12.500,- nettbasert

- Vi bidrar mot autorisasjon apotektekniker.
- Tett oppfølging og bistand mot de skriftlige eksamenene i programfagene VG3 Apotektekniker.
- E-læringsportal hvor pensum er enkelt forklart.
- Lydfiler til alle moduler og videoforelesninger til hele pensum. Videofiler om hvordan løse eksamensoppgaver.
- Tilgang til itslearning, hvor du leverer inn oppgaver og får veiledning på innleveringer.
- God trening i å skrive eksamensoppgaver.
- Mulighet til å booke veiledningstimer via vårt virtuelle klasserom.

- Kontakt Fylket for en realkompetanse-vurdering. Oppmelding til eksamen og kjøp av bøker kommer i tillegg

Påmeldingsfrist: 1.november

kontakt for mer informasjon

hilde@dinkompetanse.no eller martin@dinkompetanse.no

Din Kompetanse AS

www.dinkompetanse.no

Legemiddelmangel skaper utrygghet og krever tid

I det store og hele finner apotektekniker Knut Johansen og kollegaene hans ved Vitusapotek Glasshuset i Bodø gode løsninger ved legemiddelmangel. Men det tar mye tid og skaper utrygghet for kundene.

Av: Kristin Rosmo

Ved Vitusapotek Glasshuset, midt i Bodø sentrum, rydder kampanjeansvarlig apotektekniker Knut Johansen og logistikkansvarlig farmasøyt Karl Skari tid til en prat med Farmasiliv om de daglige utfordringene legemiddelmangelen byr på hos dem.
– Vi bruker mye mer tid på å håndtere legemiddelmangel nå enn tidligere, mener Johansen.

Får ikke medisin umiddelbart

Omtrent to millioner ganger i året, nærmere bestemt i 3,6 prosent av alle reseptekspedisjoner nasjonalt, får ikke pasienten umiddelbart det legemidlet legen har forskrevet, fordi legemidlet mangler i apotekhyllene. Likevel klarer apotekene i de fleste tilfellene å skaffe den pakningen som står på resepten, eller et fullgodt alternativt.

I opp mot en halv million tilfeller hvert år er det likevel ikke mulig for apotekene å finne en løsning. Det viser en kartleggingsstudie om legemiddelmangel gjennomført av Apotekforeningen i vår. Antall mangelsituasjoner meldt til Legemiddelverket fordoblet seg fra 2017 til 2018. Det var også tilfelle året før.

Må løpe enda raskere

Apotektekniker Knut Johansen har ikke mindre enn 33 år bak seg ved Vitusapotek Glasshuset i Bodø. Selvvalget og kundebehandling har etter hvert blitt hans hovedarena, og legemiddelmangelen er noe han må forholde seg til hver dag.

Hans kollega, Karl Skari, har arbeidet ved apoteket kun i et års tid, men har nærmere 20 års erfaring som apoteker bak seg på andre apotek før han kom hit. Som logistikkansvarlig farmasøyt har han mye å gjøre med å finne løsninger når foreskrevet legemiddel mangler.
– At antallet innrapporterte mangler har fordoblet seg hvert år siden 2016, merkes. Personlig tror jeg det blir en like stor økning fra 2018 til i år. Det som skaper mest trøbbel, er når en vare er borte lenge. De kortvarige mangelsituasjonene løser seg som regel veldig greit, mener Skari.

Legemiddelmangel

- Antall tilfeller av legemiddelmangel fordoblet seg fra 2017 til 2018. Det var også en fordobling året før.
- Det er oftest mest mangel på billige, gamle legemidler som ikke har patentbeskyttelse og heller ikke generisk konkurranse.
- 43 prosent av mangelsituasjonene i 2018 skyldtes produksjonsproblemer.
- Mange av mangelsituasjonene får små konsekvenser for pasientene fordi det finnes alternative løsninger.
- I opp mot en halv million tilfeller hvert år er det likevel ikke mulig for apoteket å finne en løsning.
- Arbeidet med å finne løsninger betyr merarbeid for apotekene.
- I gjennomsnitt bruker de apotekansatte 3,5 minutter ekstra pr. pasient, som tilsvarer en årlig merkostnad for apotekene på over 60 millioner kroner.
- Apotekforeningen arbeider med en bransjestandard for apotekenes rolle i legemiddelberedskapen.

Kilde: Legemiddelverket, Apotekforeningen

Antall tilfeller av legemiddelmangel har fordoblet seg hvert år siden 2016. Foto: Kristin Rosmo

Anita Jonassen opplevde at apoteket var tom for Metformin da hun skulle hente ut medisiner til årets sommerferie. Foto: Kristin Rosmo

Apotektekniker Knut Johansen (t.v.) og logistikkansvarlig farmasøyt Karl Skari bruker mye mer tid på å håndtere legemiddelmangel nå enn tidligere, og snakker med kunder om medisinmangel hver eneste dag. Foto: Kristin Rosmo

Duoen på apoteket i Glasshuset i Bodø merker godt at det er mye merarbeid i tilknytning til legemiddelmangelen.
– Vi blir jo ikke flere ansatte på jobb selv om legemidler mangler. Og vi har heller ikke andre oppgaver vi kan droppe til fordel for merarbeidet rundt legemiddelmangelen. Derfor blir vi nødt til å løpe enda raskere, mener Skari.

Ønsker innsyn i lagerbeholdning

Når et legemiddel kommer på det norske markedet igjen etter en mangelsituasjon, tar det ytterligere noen dager før pakningene når apoteket i Bodø, siden varene distribueres via Norsk Medisinaldepot i Harstad.
– På den annen side er det også ofte slik at apotekene i den sørlige delen av landet går tom før oss som er lenger nord, så vi får hjelpe hverandre så godt vi kan, mener Johansen.

Ved langvarige mangelsituasjoner bestiller de eventuelt godkjente utenlandske pakninger av samme legemiddel. En av risikoene med dette er å brenne inne med lageret hvis mangelsituasjonen løser seg før apotekets lager av utenlandske pakninger er tømt. Ved kortvarige mangelsituasjoner sjekker de om de andre grossistene har varen på lager eller ekspederer andre pakningsstørrelser, styrker eller formuleringer. Det kan også være aktuelt å sjekke om et av de to andre Vitusapotekene i Bodø har det aktuelle legemidlet på lager.

Om heller ikke de har legemidlet, kan det være at de tar en titt på apotek1.no for å se om et av deres apotek i byen har det aktuelle legemidlet på lager.
– Det er flott at Apotek1, i likhet med Vitusapotek, gir mulighet for å sjekke om det enkelte apotek har ønsket vare, selv om det bare opplyses om legemidlet er på lager og ikke hvor mange pakninger, sier Skari.

Bedre nasjonal beredskap

Helsedirektoratet presenterte i juni en rapport med 29 tiltak for bedre nasjonal legemiddelberedskap. De går inn for et mer formalisert samarbeid på nordisk nivå og vil jobbe for at det skal være en felles strategi mot legemiddelmangel på europeisk nivå.

Helsedirektoratet mener også det er nødvendig med forbedret beredskapslagring i Norge. I tillegg ønsker de bedre rutiner for primærhelsetjenesten, knyttet til innmelding, analyse og varsling av legemiddelmangler.

Kilde: helsedirektoratet.no

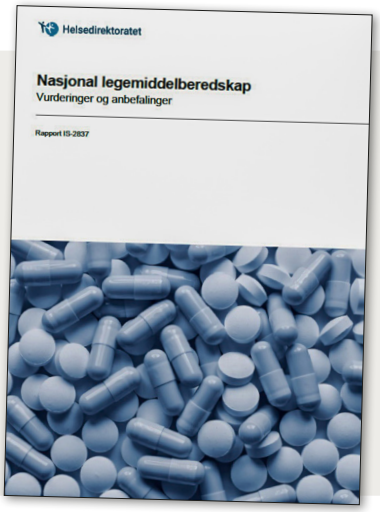

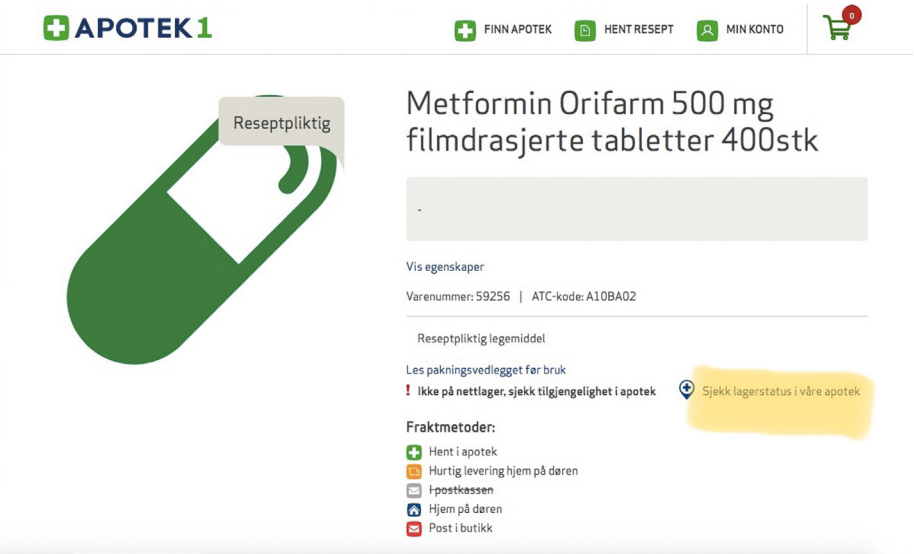

Både Apotek1 og Vitusapotek gir mulighet for å sjekke om det enkelte apotek har ønsket vare. Skjermbilde fra apotek1.no

Denne muligheten tilbys ikke hos Boots, Ditt Apotek, sykehusapotekene eller frittstående apotek.
– Dette er opplysninger som jeg undrer meg over at noen av apotekaktørene ønsker å holde skjult. Full tilgang til lagerbeholdning på det enkelte apotek ville jo totalt sett betydd bedre service til kundene. Dessuten ville apotek med varen på lager fått en mulighet for å gi en god kjøpsopplevelse for en potensielt ny kunde, mener han.

Konsekvenser for pasienten

Og nettopp kundenes opplevelse av legemiddelmangelen ligger apoteketekniker Johansens hjerte nærmest. Han merker nå at mange kunder er kjent med problematikken med medisinmangel gjennom media.
– Litt tilbake i tid ble kundene veldig engstelige i situasjoner med legemiddelmangel. Noen blir selvsagt fortsatt oppgitte når de kommer i en situasjon der legemidlet de bruker ikke er å skaffe, og lurer på hva de skal gjøre. Men vi finner så å si alltid en løsning, hevder den erfarne apoteketeknikeren.

Han påpeker at de største utfordringene oppstår når det ikke finnes et terapeutisk alternativ, som for eksempel ved bruk av Hiprex.
– Jeg vil tro at en og annen kan ha fått en infeksjon de ellers ikke hadde fått så lenge mangelsituasjonen på Hiprex sto på, sier Johansen.

I enkelte tilfeller må apoteket kontakte fastlegen eller be kunden om å gjøre det for å diskutere alternative løsninger.
– Ta for eksempel Adalat Oros 20 mg. Tilgangen på dette legemidlet har utviklet seg til å bli et kronisk problem. Noen leger har begynt å skrive på reseptene at vi kan ekspedere 30 mg hvis det er mangelsituasjon på 20 mg. Det er en veldig grei løsning så lenge den alternative pakningen er å skaffe, mener Johansen.

Privat transport til Sørlandet

Det skjer at folk fra hele landet ringer apoteket i Glasshuset i Bodø for å be om å få tilsendt det som står på resepten.
– Jeg husker spesielt en situasjon der et par i Vestfold trengte et injeksjonspreparat i forbindelse med fertilitetsbehandling. Vi var blant de få som hadde varen på lager. Men det kunne ikke sendes i posten fordi det var så kaldt. Da tok datteren min det med seg i håndbagasjen sørover etter en tur hjem. Paret møtte henne på Oslo S, og fertilitetsbehandlingen kunne gå som planlagt. Men det er jo ikke alltid det ordner seg like elegant som dette, forteller Skari. ■

Fikk skyldfølelse

Anita Jonassen (57) fra Vadsø fikk diabetes type 2 for rundt ti år siden. Hun bruker daglig 500 mg Metformin. Det er nå rundt to år siden hun første gang opplevde legemiddelmangel. Da hun rett før årets sommerferie skulle hente ut Metformin, skjedde det igjen.
– Det første de spurte meg om på apoteket, var hvor mye medisiner jeg hadde igjen. Jeg måtte innrømme at jeg var helt tom, og merket at apotekpersonalet ble litt stresset av det. Jeg fikk nesten litt skyldfølelse for ikke å ha kommet før, sier hun.

I Vadsø er det langt til nærmeste apotek, med 7–8 mil til Vardø og 17 mil til Kirkenes. For Jonassen fant problemet sin løsning i at apoteket ekspederte tabletter av dobbel styrke, med dosering en halv tablett daglig.
– Løsningen fungerte helt fint for meg, og jeg holder lett styr på dette med delingen for å få riktig dose. Slike løsninger bekymrer meg mer når det skjer med eldre mennesker eller mennesker som av ulike årsaker ikke så lett kan holde oversikten, forteller vadsøkvinnen.

Jonassen understreker at hun er godt fornøyd med apoteket i byen, og forteller at hun uoppfordret fikk vite at problemet hadde vært det samme om hun hadde kommet en uke tidligere.
– Det var litt godt å høre, for det er mer enn nok skyld og skam knyttet til i det hele tatt å ha utviklet diabetes type 2. Men klok av skade kommer jeg trolig til å være litt tidligere ute heretter, forteller Jonassen.

For familien. Mot karies.

40344

Flux har utvidet sin familie av munn- og tannprodukter med tannkremer tilpasset hele familien. Fluortannkremene har et høyt innhold av fluor for sterke tenner og effektiv beskyttelse mot karies. De er uten såpestoffer (SLS), allergener og mikroplast. Med gode smaker tilpasset både store og små.

Flux tannkremer

Flux Tannkrem for voksne og barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor og har en god smak av Coolmint. **Flux Tannkrem 6+** for barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor med en mild smak av Sweet Mint, slik at overgangen til voksentannkrem blir lettere. **Flux Junior Tannkrem** for barn mellom 0–6 år, fra første tann. Inneholder 1000 ppm fluor og har en god smak av Fruit Mint.

Våre tannkremer er utviklet i samarbeid med skandinavisk tannpleie og er tilgjengelig i alle apotek. Flux tilbyr trygge produkter for en god munnhelse!

Teva Norge AS • www.fluxfluor.no • www.nullhull.fluxfluor.no

FLUX®

Har du fluxet i dag?

HEV DIN KOMPETANSE I HØST

med 4 nye kurs fra Apokus

IN113 INFLUENSAVAKSINE

Ulike influensavirus sirkulerer fra år til år og kan gjøre oss syke. Noen grupper rammes hardere av influensa enn andre. Vet du hvem som bør, kan og ikke kan vaksinere seg?

Lær mer om influensa og gode råd om influensavaksine.

IN114 REISEMEDISIN

På reise kan man bli smittet med infeksjoner som ikke er vanlige i Norge. Hvilke infeksjoner er vanlige på reise? Er bruk av myggmidler egentlig så viktig?

Lær mer om reisemedisin og hvilke gode råd du kan gi de reisende.

ER106 KOSTTILSKUDD

Noen ganger kan det være behov for kosttilskudd. Hva er egentlig et kosttilskudd? Hvem har behov for det og hva kan du anbefale?

Lær mer om hvilke gode råd du kan gi kunder om riktig bruk av kosttilskudd.

MA106 FORSTOPPELSE OG EGENOMSORG

Omtrent 1 av 5 plages av forstoppelse og noen grupper er spesielt utsatt. Vet du når du kan anbefale egenomsorg og når lege bør kontaktes?

Lær mer om behandlingsprinsippene ved forstoppelse, og hvilke råd du kan gi den enkelte kunde.

kurs kompis

Det kan være nyttig å diskutere med kollegaer, gjøre praktiske øvelser eller trene på kommunikasjon etter et e-læringskurs. Kurskompis gir deg muligheten til dette!

Med et ferdig opplegg kan du trene på å omsette teori til praksis, enten alene eller sammen med andre. Du finner Kurskompis i slutten av hvert kurs.

KURSENE ER TILGJENGELIG FOR DEG I APOTEKETS LÆRINGSPORTAL

@APOKUS_NO FB.COM/APOKUS.NO APOKUS.NO

apokus

Divisjonsdirektør Bente Hayes i Sykehusinnkjøp pruter legemidler på vegne av den norske befolkningen.
Foto: Sykehusinnkjøp

Lille Norge er stort for legemiddelgiganter

Med bare 5,3 millioner innbyggere er lille Norge et attraktivt marked for produsenter av legemidler, selv om bransjeaktører klager på prispress. I fjor ble det solgt medisiner for 36 milliarder kroner her til lands. Men vi må se til utlandet for å få et bilde på hvor lønnsom legemiddelindustrien er.

Av: Svein-Thore Gran

Divisjonsdirektør Bente Hayes i statlige Sykehusinnkjøp blir lagt merke til av de store internasjonale legemiddelselskapene. Ikke bare fordi hun shopper medisiner for ti milliarder kroner i året på vegne av norske sykehus, men også fordi hun representerer et land som har et eget regime som ikke er så vanlig når det gjelder helsevesen og markedstilgang for legemidler.
– Til tross for at vi har en relativt liten befolkning, er vi et stort og attraktivt marked for den internasjonale legemiddelindustrien. Det skyldes at dersom legemidlet blir godkjent, så har produsenten tilgang til hele befolkningen, sier Hayes.

Et annerledes system

Hayes forteller at dette ikke er tilfellet i mange andre europeiske land.
– I store land som Italia, Tyskland og Nederland kommer det an på hvilket område legemidlet blir godkjent, og ikke minst hvilken sykeforsikring pasienten har, altså om pasienten har råd til å få legemidlet. Slik er det jo ikke i Norge, du får det samme legemidlet i alle distrikt og på alle sykehus, sier hun.

Hayes minner om at sykeforsikringsordningene bidrar til å gjøre legemiddelindustrien konjunkturavhengig.
– Under finanskrisen så vi at noe av det første nederlendere gjorde, var å si opp sykeforsikringene sine fordi de ikke hadde råd til å ha dem når det var dårlige tider, og vi så at sykehus gikk konkurs, forteller hun.

Amerikanere i Norge

Hayes får følge av professor Dag Morten Dalen ved BI. Han mener også at den norske modellen fungerer godt når det gjelder å sikre at legemiddelselskapene oppfyller samfunnsoppdraget ved å levere best mulig medisiner til en lavest mulig, eller i hvert fall akseptabel pris.
– Vi har det høyeste inntektsnivået pr. innbygger i verden, vi får raskt tilgang på nye legemidler, og vi slipper å betale mer for disse enn våre mindre velstående naboer nedover i Europa, sier han.

Grunnen til at det er slik, ligger blant annet i at Norge er et lite marked og kan prioritere pris, forklarer Dalen.
– Det lille norske markedet påvirker ikke utviklingen av legemidler på verdensbasis. Dermed er det uten risiko norske politikerne kan svare «minst mulig» på spørsmålet om hva norske legemidler bør koste. For store markeder er dette annerledes, sier han.

Dalen forteller at USAs legemiddelpolitikk er langt mer bransjevennlig.
– USA fører en helt annen og mer «industrivennlig» legemiddelpolitikk hvor selskapene i større grad setter de prisene de ser seg best tjent med. Konsekvensene av dette er at prisen på legemidler i USA i mange tilfeller er det dobbelte av det de

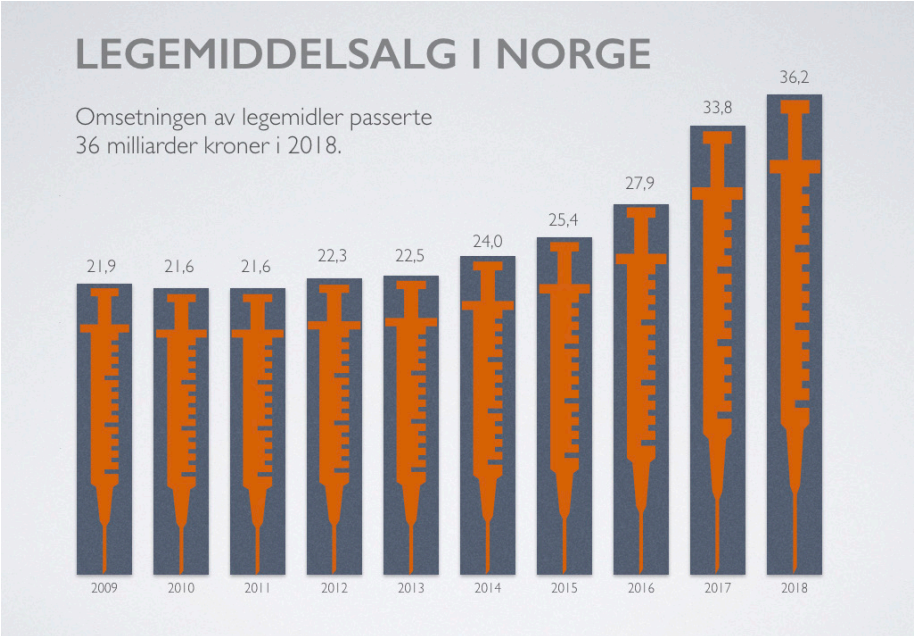

: I 2018 passerte legemiddelsalget i Norge 36 milliarder kroner. Illustrasjon: OBM Grafikk.

samme produsentene oppnår i Europa. Men fordi det høye prisnivået også muliggjør en sterk forskningsbase, er det jo også fra USA mye av strømmen av legemidler kommer, påpeker han.

Den internasjonale legemiddelpolitikken har likevel en innvirkning på det norske markedet.
– For store land og markeder er det en mer direkte sammenheng mellom innkjøpspolitikken og tilgangen på nye helsebringende legemidler. Fordi strømmen av amerikanske legemidler også er viktig for det norske markedet, kan vi si at den amerikanske helsepolitikken er del av den norske helsepolitikken, sier Dalen.

Norske døtre

Legemiddelselskapene tynes altså mer på pris i Norge enn i mange andre land. Men hvordan dette slår ut på legemiddelselskapenes lønnsomhet i Norge, er ikke så lett å si noe sikkert om.
– Det er bortimot håpløst, sier professor Dalen. Selskapene rapporterer selvsagt tall etter norsk lovgivning, men fordi de er datterselskaper av globale selskaper, vil internpriser, konsernbidrag og også hvilke patenter de til enhver tid har i Norge, påvirke omsetning og lønnsomhet.

Eksempelvis viser de norske virksomhetene til amerikanske Pfizer som troner på toppen av den norske statistikken for legemiddelomsetningens driftsmarginer (driftsresultatets andel av omsetningen) på mellom tre og fem prosent de siste tre årene. Dersom dette skulle gi et reelt bilde av inntjeningen i Norge, er det ingen grunn for amerikanerne til å sprette champagnen.

Kommunikasjonssjef Joachim Henriksen i Pfizer Norge sier selskapet aldri kommenterer regnskapstall i Norge. Når det gjelder attraktiviteten av det norske markedet, fremholder han at selskapet har et godt utgangspunkt, men at det opplever en overdreven oppmerksomhet på pris fra myndighetene.
– Det er jo ikke unormalt om en kjøper og selger av et produkt noen ganger kan være uenige om prisen. Samtidig er det et faktum at overdreven opptatthet av pris kan slå ut negativt på andre verdier, som for eksempel rask tilgang eller et bredt tilbud av forskjellige legemidler. For våre kollegaer i andre land er det overraskende at et land med så sterk økonomi som Norge er så opptatt av å betale mindre for legemidler enn i nabolandene, forklarer han.

Ser vi på de konsoliderte globale tallene til Pfizer, er bildet annerledes enn i Norge. En oversikt som først ble omtalt av den norske bransjepublikasjonen Health Talk, viser at Pfizers globale virksomhet har en driftsmargin på 23 prosent. Og selv om himmelen ikke er skyfri for amerikanske legemiddelgiganter, viser oversikten som er utarbeidet av Global Data, at de 20 største legemiddelselskapene i verden i 2018 oppnådde en gjennomsnittlig driftsmargin på 22 prosent, mens de 10 største skapte et driftsresultat på 25 prosent av omsetningen.

Dette er selskaper som får det norske statsoljeselskapet Equinor til å se lite ut, men det som er enda mer spesielt, er hvor mye av omsetningen disse selskapene investerer i innovasjon og utvikling av nye produkter, altså medisiner. Legemiddelselskapene pløyer drøyt 22 prosent av omsetningen tilbake i produktutvikling. Fordi utvikling av ny medisin er tidkrevende og dyrt, kommer ikke dette som noen stor overraskelse. Likevel er dette det dobbelte av hva et stort selskap som Apple bruker på innovasjon og utvikling.

Administrerende direktør Karita Bekkemellem i LMI minner om at vi er et veldig begrenset marked og kan risikere å miste muligheten til å ta i bruk nye legemidler tidlig. Foto: LMI

BI-professor Dag Morten Dalen mener det norske regimet for prisforhandlinger om legemidler er vellykket. – Vi får raskt tilgang på nye legemidler, og vi slipper å betale mer for disse enn våre mindre velstående naboer nedover i Europa, sier han. Foto: Torbjørn Brovold

Mangler politikk for mangel

Innovasjon og utvikling har definitivt sin pris. Karita Bekkemellem, administrerende direktør i bransjeforeningen Legemiddelindustrien (LMI), mener det norske systemet for innkjøp av legemidler er langt fra optimalt.
– Det er helt umulig å si at det norske systemet er optimalt. Vi ser at Norge tar i bruk nye legemidler senere enn andre land. Og vi ser at gamle, gode legemidler forsvinner fra markedet på grunn av svak lønnsomhet, sier Bekkemellem.

Hun mener det avgjort er en sammenheng mellom det økonomiske regimet myndighetene er ansvarlig for, og at det oppstår mangler på legemidler.
– Det blir helt feil å bare tenke pris fra myndighetenes side, og det er naturligvis slik at hele verdikjeden må ta et ansvar for at vi har leveringssikkerhet. Men det er myndighetene som eier beslutningssystemet, og det at vi har leveringssikkerhet for befolkningen, er deres hovedansvar. Det gjelder selvsagt også for de økonomiske virkemidlene og reguleringene, sier Bekkemellem.

Hun får følge av BI-professor Dalen som mener det er viktig at norske myndigheter balanserer utøvelsen av den sterke kjøpermakten og industriens vilje til å forsyne det norske markedet.

– Myndighetene klarer bare å presse industrien på pris dersom det finnes flere likeverdige behandlingsalternativer. Uten det vil «steile» krav om lav pris kunne svekke både forsyningssikkerhet og rask tilgang på innovative legemidler, sier han.

– Endrer betingelser

Bente Hayes i Sykehusinnkjøp sier det gjøres mange grep for å bedre forutsigbarhet og levere bedre til det norske markedet, og dermed gjøre det lettere for verdikjeden og industrien å innfri samfunnsoppdraget.

Hun forteller at det vurderes å belønne leverandørene som innfrir leveransene.
– Det er viktig at leverandørene har nok tid på seg fra vi inngår avtaler til leveransene skal begynne. «Forecast» på volum i de ulike regionene er viktig og følges opp. På flere konkurranser er det inngått kontrakt med flere leverandører for å sikre leveranser, og vi vurderer også mulige bonus- og insentivordninger. Det siste er en slags omvendt tankegang hvor leverandørene får belønning for å innfri leveransene i stedet for straff for ikke å levere. Det handler om å forstå markedet for å finne relevante tiltak. Det gledelige er at vi ser at flere leverandører leverer inn tilbud, sier Hayes.

Mektige kjeder

En viktig del av verdikjeden er aktørene som har et stort ansvar for forsyning av såkalt generika-medisin (hvor patentene er utløpt og det finnes flere produsenter), eller det Bekkemellem kaller «gammel god medisin». Det er de store grossist- og apotekkjedene.
– Apotekkjedene i Norge er en stor og viktig aktør, og de har gjennom flere år brukt sin markedsmakt og presset priser for at produsentene skal få adgang til apotekene i kjedene. De har hatt stor påvirkning på det leverandørmarkedet vi har i Norge. Det er ikke bare vi som innkjøpsorganisasjon som har bidratt til færre generika-leverandører, sier Bente Hayes.

Kommunikasjonssjef Anne Margrethe Aldin Thune i apotekkjeden Boots Norge avviser at kjedene på grunn av sin innkjøpspolitikk bidrar til legemiddelmangel.
– Vi bruker mye ressurser på å utføre samfunnsoppdraget vårt, som er å skaffe legemidler til befolkningen. Det er leveringsgraden som har høyeste prioritet når vi jobber for å avhjelpe situasjoner med legemiddelmangel. Vi må ofte ut på det internasjonale markedet for å finne alternativer i mangelsituasjoner, sier hun.

– Men kan det tenkes at dere over tid har bidratt til at det er blitt for få leverandører?
– Årsakssammenhengene er store og komplekse, og ligger ikke primært i Norge. Det som er viktig nå, er at vi finner gode løsninger sammen med myndigheter og leverandører i Norge, og at vi evner å jobbe godt over landegrensene for å avhjelpe situasjonen. Det vi ser nå, er en situasjon vi aldri har sett før, med mangel på mange legemidler i hele Europa, forteller Thune.

Attraktivt, eller?

Men er det norske markedet attraktivt? Og hvor gode er betingelsene for å innfri et viktig samfunnsoppdrag?
– I balansegangen mellom samfunnets krav til effektivitet og nytte og legemiddelselskapenes krav til inntjening så er det ingen grunn til å være bekymret for selskapenes interesse for det norske markedet, sier Bente Hayes i Sykehusinnkjøp.

Bekkemellem i Legemiddelindustrien er noe mer betenkt.
– Det er en todelt situasjon. Det offentlige Norge er en sikker betaler, vi har ingen korrupsjon, og mye kompetanse og gode utbygde apotektjenester. Men vi er et veldig begrenset marked med mye konkurranse og vekt på pris. Vi må passe på at vi ikke går glipp av viktig forskning og innovasjon og mister muligheten til å ta i bruk nye legemidler, sier Karita Bekkemellem.

Fremtidens antibiotika under overflaten

Nøkkelen til fremtidens antibiotika kan finnes i havet, tror flere nasjonale og internasjonale forskere, og mange ser på havet som en enorm medisinsk ressurs. Men selv om fangsten kan være god, gjør skjær i sjøen at utviklingen går tregt.

Av: Kristin Rosmo

Havet som ressurs for medisiner har et stort potensial. Det tror flere forskningsmiljøer, både nasjonalt og internasjonalt. Ifølge forskere ved Universitetet i Tromsø (UiT) har omtrent 70 prosent av alle medikamenter som er godkjent siden 1981, sin opprinnelse fra naturen, men kun én prosent av disse er fra marine kilder.

Den sjette mekanismen

Forskere ved UiT har i flere år sett etter molekyler i havet med potensial for utvikling av nye antibiotika som virker på antibiotikaresistente bakterier. Professor i organisk kjemi ved UiT, John-Sigurd Svendsen, har lang erfaring med forskning på marine molekyler.

I sommer var 36 forskere på et treukers bioprospekteringstokt i Arktis med FF «Kronprins Haakon». Foto: Kunuk Lennert

– Å finne noe nytt er ikke enkelt, og vi forskere må lete der andre ikke har lett før. Derfor er havet en interessant kilde, mener han.

Svendsen presiserer at det ikke holder å bare lete etter molekyler som virker antibiotisk. De må også ha et annet angrepspunkt hos bakteriene enn det eksisterende antibiotika har.
– Vi må rett og slett finne molekyler som har en helt annen virkningsmekanisme enn de fem ulike mekanismene eksisterende antibiotika virker etter. Vi prøver med andre ord å finne den sjette virkningsmekanismen, forklarer kjemiprofessoren.

Norsk satsing på hav

Allerede i 2001 foreslo UiT å undersøke og utnytte antatt unike egenskaper ved organismer i det kalde, arktiske havet. I dialog med flere departementer og Forskningsrådets bioteknologiprogram munnet initiativet ut i en nasjonal strategi for marin bioprospektering i 2009.

Marin bioprospektering innebærer at forskere systematisk leter etter bestanddeler, bioaktive forbindelser eller gener i marine organismer. Det kan eksempelvis være mikroorganismer som bakterier, sopp, virus eller større organismer som sjøplanter, skalldyr og fisk.

Forskningsrådet har siden årtusenskiftet finansiert satsinger innen marin bioprospektering. Disse har vært samlet i Bioteknologiprogrammet. Forskning på legemidler fra havet har vært en del av satsingen.
– Totalt dreier dette seg om bevilgninger på opp mot 500 millioner kroner. Prosjektene har dekket hele verdikjeden fra grunnleggende forskning til direkte støtte til bedrifter i tidlige faser, forteller Steinar Bergseth, spesialrådgiver i Forskningsrådet.

Han viser også til at Tromsømiljøet i perioden 2007–2015 fikk finansiert et senter for forskningsbasert innovasjon (MabCent-SFI). Der var verdiskaping fra marin bioprospektering et hovedtema.
– Det er for tiden ikke er noen målrettede satsinger på bioprospektering etter biologisk aktive molekyler. Men det er etablert miljøer i Tromsø, Bergen, Trondheim og Oslo der naturstoffkjemikere, farmasøyter og biologer jobber sammen i prosjekter og internasjonale partnerskap, opplyser Bergseth.

Beskyttende molekyler

En av forskerne som hver dag arbeider med marin bioprospektering, er Klara Stensvåg. Hun er professor i marin bio-

Oppsamling av bunndyr etter sortering av prøver. Foto: Klara Stensvåg

teknologi ved Norges fiskerihøgskole ved UiT. Der leder hun en forskningsgruppe innen marin bioprospektering.
– Det er mange bakterier naturlig i havet, og alt som lever der, kommer i tett kontakt med dem. Blant annet er det mange dyr som filtrerer vannet for å få i seg næring. De er avhengig av å produsere molekyler som beskytter dem mot bakterier eller dyr som kan skade dem. Vi ønsker å finne ut hvordan disse aktive substansene også kan virke på antibiotikaresistente bakterier. Og videre om de kan ha et potensial som nye antibiotika, forklarer professoren.

På tokt mot Nordpolen

I sommer har Stensvåg og 36 andre forskere vært på et treukers tokt i Arktis med det nye isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon».
– Vi kom så langt nord som ikke noe norsk forskningsskip har vært tidligere. Planen var å gå så nært Nordpolen som mulig, sier forskeren.

Isen var imidlertid tykkere enn antatt på forhånd, og det oppsto uforutsette problemer. De fikk derfor ikke tatt prøver på så mange prøvestasjoner som opprinnelig planlagt.
– Å etablere en prøvestasjon på pol-isen tar tid, da mange ulike forskergrupper er i sving samtidig. Vi må ta med mye utstyr ut fra skipet, og arbeidet krever konsentrasjon og kunnskap. Det tar også lang tid å senke ned prøvetakingsutstyr til havbunnen, kanskje 4000 meter under isen. Vi fikk likevel hentet ut en god del prøver, og toktet var svært nyttig og lærerikt, forklarer Stensvåg.

Prøvene omfattet både DNA fra dyr på bunnen, sediment fra havbunnen, mikroalger og annet materiale fra undersiden av isen og plankton fra åpen sjø inne i isen.

Nye legemidler er målet

Tilbake på landjorda og inne på universitetet blir de ulike prøvene bearbeidet. Det lages ekstrakter, og bakteriematerialet blir dyrket og analysert.
– Bakterier fra disse breddegradene er vant til å leve kjølig, og dyrkingen må foregå kald. Derfor tar det tid for bakteriene å vokse opp. Når det skjer, må de strykes ut på nye agarplater igjen og igjen, for å få renkulturer. Dette er skikkelig tålmodighetsarbeid, sier Stensvåg.

Et viktig poeng for hennes forskerteam er at kunnskapen om hva disse bakteriene og genene kan skjule av ny og viktig informasjon, skal kunne anvendes videre med tanke på å utvikle nye forbindelser og forstå hvordan de virker. Det kan i fremtiden bli til nye legemidler.
– I første omgang samarbeider vi med kjemikere med tanke på å fremstille effektive biologiske eller syntetiske molekyler som ligner disse naturlige forbindelsene. Det er veldig utfordrende og tidkrevende, men fremfor alt et spennende arbeid, mener Stensvåg.

Steinar Bergseth, Forskningsrådet. Foto: Forskningsrådet

Klara Stensvåg (UiT) forsker på marine forbindelser som kilde for utvikling av nye antibiotika. Foto: Ole Magnus Rapp

John-Sigurd Svendsen (UiT) erfarer at legemiddelindustrien styres etter forretningsmodeller som ikke er forenlig med fellesskapets behov for nye antibiotika. Foto: Marit Helgerud

Inge Johansen (LMI) etterlyser en ny insentivordning på antibiotikaområdet. Foto: LMI

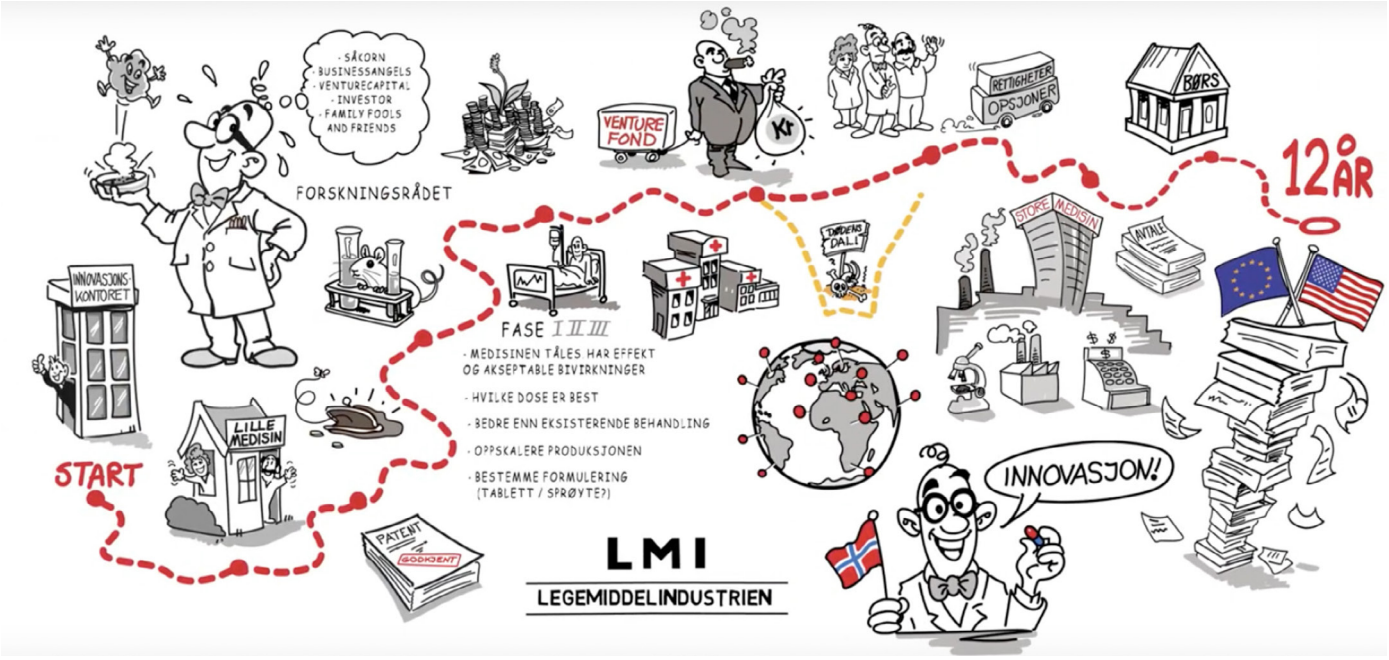

Det er en lang og komplisert vei før nye antibiotika basert på molekyler fra havet kan bli å finne i apotekhyllene. Illustrasjon fra filmen "Innovasjonsreisen" på LMI´s nettside. Illustrasjon: Per Trystad

Skjær i sjøen

Det er imidlertid mange skjær i sjøen før nye antibiotika basert på molekyler fra havet kan bli å finne i apotekhyllene. UiT-professor John-Sigurd Svendsen erfarer at det er store utfordringer med å få legemiddelindustrien til å prioritere å utvikle nye antibiotika.

– Veien fra et interessant molekyl til et nytt legemiddel er en komplisert prosess, og det er den farmasøytiske industrien som har denne kompetansen. Problemet er bare at de lever etter forretningsmodeller som passer dårlig med utvikling av nye antibiotika. Legemiddelindustrien er en kommersiell virksomhet som all annen industri, og samfunnet kan ikke uten videre forvente at de prioriterer å bruke ressursene sine på å utvikle legemidler det skal brukes minst mulig av, poengterer han.

Ivrige forskere sikrer seg sedimentprøver fra den arktiske havbunnen. Foto: Ole Magnus Rapp

Professoren erfarer at vi befinner vi oss i en situasjon der «den som vil det, kan ikke – og den som kan det, vil ikke».
– Dette er det store problemet. Altså ikke nødvendigvis å finne interessante molekyler, men å sørge for at funnene munner ut i nye antibiotika som kommer fellesskapet til gode. Jeg har dessverre sett mange vellykkede forskningsprosjekter som ikke har funnet noen kommersiell avtaker, sier Svendsen. Han ser at «big pharma» i stor grad har forlatt antibiotika-området, og etterlyser mekanismer som kan bidra til at farmasøytisk industri ønsker å bruke sin kompetanse på å utvikle mye antibiotika.

Trenger ny insentivordning

Kjemiprofessoren får støtte av legemiddelindustriens bransjeforening, LMI. De viser til at det også tidligere er utviklet velfungerende mekanismer, eller insentivordninger, for å sikre at legemiddelindustrien skal utvikle legemidler som ikke passer inn i den vanlige forretningsmodellen, der patenter er drivkraften. Det gjelder på områdene sjeldne sykdommer og legemidler til barn.

– På disse områdene er det, i liket med antibiotika, små muligheter for å kunne tjene inn forsknings- og utviklingskostnadene med den vanlige patentordningen. Antibiotikaområdet bør være det neste området som får en ny insentivordning, mener Inge Johansen, seniorrådgiver i bransjeforeningen Legemiddelindustrien (LMI).

Det er hovedsakelig to insentivmodeller for antibiotika som diskuteres internasjonalt. Den ene er en abonnementsløsning der utvikleren lar ulike land abonnere på antibiotikumet. Landet betaler en årlig sum og får tilgang til så mye eller lite av antibiotikumet de behøver.

Den andre modellen går ut på at utvikleren får mulighet til å forlenge patentet på et annet legemiddel i porteføljen, eller kan selge rettigheten til patentforlengelsen til et annet legemiddelfirma.
– Det er viktig at en slik insentivordning stimulerer til forskning, tilgang til legemidlet og så lav bruk som mulig. En slik ordning må dessuten være langsiktig og stimulere til at også privat kapital blir investert i utvikling av nye antibiotika, mener Johansen. ■

Nordisk møte for apotekteknikerne

Den 5. og 6. september møtte Farmasiforbundet kollegaer fra de andre nordiske landene. Hovedtema for samarbeidsmøtet var den norske autorisasjonsordningen for helsepersonell og legemiddelmangel.

Av: Lill Jaqueline Fischer

Ti topptillitsvalgte fra Norge, Sverige, Danmark og Finland brukte tiden godt til å diskutere felles utfordringer i industrien. Den norske autorisasjonsmodellen var ett av temaene.

– Av de nordiske landene er det kun i Norge apotekteknikere er autorisert helsepersonell, sier leder av Farmasiforbundet, Irene Hope. Farmasiforbundet jobber stadig for å fremme bevisstheten rundt autorisert helsepersonell i apotekene.

I Norge kreves det at man som apotektekniker har godkjent autorisasjon fra Helsedirektoratet, og nå jobbes det for å få til tilsvarende ordninger også i de andre nordiske landene.

Legemiddelmangel

Også legemiddelmangel sto på agendaen da representanter fra de nordiske landene var samlet. Anne Markestad, som til daglig jobber som rådgiver for forsyningssikkerhet ved Nasjonalt senter for legemiddelmangel og legemiddelberedskap i spesialisthelsetjenesten, beskrev i sitt foredrag legemiddelmangel som et stadig økende internasjonalt problem. I Norge meldte Legemiddelverket om en fordobling av antall saker relatert til legemiddelmangel fra 2017 til 2018.

Ifølge Markestad handler mangelsituasjonene blant annet om råvareproblemer, produksjonsproblemer og dårlig logistikk. Dårlig vedlikehold av fabrikker, jakten etter å kutte kostnader og kjøp av råstoffer i Kina og India, utsetting av arbeidsoppgaver til leieprodusenter som ikke greier å utføre oppgavene, gjør at problemene blir større. I tillegg kommer en feilberegning av forholdet mellom tilbud og etterspørsel av visse legemidler, samt kompliserte omsetningsstrukturer i det globale markedet.

Ulik tilnærming

Farmasiforbundets leder Irene Hope har erfart at det er svært ulik tilnærming til den økende legemiddelmangelen i de nordiske landene. Noen land skyver dette nesten under teppet, mens vi i Norge har en streng rapporteringsplikt.

– Legemiddelmangel er et internasjonalt problem, og det må samarbeides over landegrensene. Derfor er det viktig at vi i de nordiske landene står sammen, sier Hope.

Vil møtes oftere

Apotekteknikerne i de nordiske landene har hatt felles møter annethvert år. Etter årets møte, hvor Farmasiforbundet var vertskap i Oslo, ønsker de nå å møtes oftere for å fortsette det gode samarbeidet rundt viktige utfordringer i farmasiindustrien.

Farmasiforbundet var vertskap for høstens nordiske møte for apotekteknikere i Oslo, der legemiddelmangel og autorisasjon var tema. Foto: Helene Husebø

Lover å ikke pipe fra hornet

Etter et langt yrkesliv i apotek, i Farmasiforbundet og i Parat takker tidligere forbundsleder Berit Regland for seg og trer inn i pensjonistenes rekker. – Jeg skal vokte meg vel for å pipe fra hornet, sier hun.

Av: Vetle Daler

På forsommeren leverte Berit Regland inn nøkkelkortet sitt etter fem og et halvt år som rådgiver i Parat. Veien dit har gått fra Svaneapoteket på Hamar via apotek i både Volda, Skien og Oslo, før fagforeningslivet tok henne på heltid på slutten av 90-tallet. Det har vært et hektisk arbeidsliv, men nå venter altså pensjonisttilværelsen.

– Jeg har aldri hatt det så travelt, men det sier jo alle pensjonister. Det er så lett å si ja til ting, og da kan du fort få mye i kalenderen før du får sukk for deg, sier den tidligere forbundslederen der hun står ved vaffeljernet hjemme i leiligheten på Tåsen i Oslo.

Forstå, vite og påvirke

Det er et genuint engasjement som ligger i bunnen for alt Regland har involvert seg i. Bak dette igjen ligger en trang til å forstå, vite og påvirke.

– Jeg ville ikke brukt halve arbeidslivet i en fagforening hvis jeg ikke ville påvirke. Jeg liker innflytelse, men man får ikke innflytelse alene. Mange må dra samme veien, sier hun.

Helt uproblematisk har det imidlertid ikke alltid vært.

– Når du sitter som øverste leder i en ganske liten fagforening, må du være innforstått med dragkamper og meningsbrytninger, det er jo slik verden går fremover, mener hun.

Viktig seier

Skal hun trekke frem en viktig seier i sin tid som fagforeningsleder, er det arbeidet med ny helsepersonellov som står høyest i kurs.

– Å få anerkjennelse for at alle i apoteket skulle være omfattet av helsepersonelloven, var kanskje det viktigste jeg har oppnådd i min karriere, mener hun. Gjennom grundig påvirkningsarbeid fikk Farmasiforbundet gjennomslag for at også apotekteknikere skulle bli autorisert helsepersonell. Dette har vært svært viktig for utviklingen av yrket, for både yrkesstolthet og status.

Berit Regland har aldri angret på valg av bransje og yrke. Etter 46 år i arbeidslivet takker hun for seg, og pensjonisttilværelsen venter. Foto: Vetle Daler

Berit Regland

Født: 1952 i Oslo
Bosted: Tåsen i Oslo
Familie: to voksne barn, tre barnebarn
Karriere: apotektekniker, Svaneapoteket Hamar; apotektekniker, Volda apotek; apotektekniker, Oppsal apotek; leder i Farmasiforbundet; sekretariatsleder i Farmasiorbundet; seniorrådgiver i Parat

Venner for livet

Gjennom sitt virke i Farmasiforbundet har Regland blitt kjent med mange mennesker, i både inn- og utland. Og det er nettopp menneskene Regland kommer til å savne når hun nå ikke lenger er en del av miljøet til daglig.

– Jeg synes jeg har forberedt meg godt på å slutte å jobbe, men det er klart jeg kommer til å savne folkene jeg har jobbet sammen med, og det å være en del av et miljø, og å møte folk jeg kan lære noe av. Og jeg vil savne alt som har med apotek og legemidler å gjøre. Helse og apotek er et samfunnsområde jeg aldri vil slutte å være opptatt av, forteller hun.

Sunt bondevett

Engasjementet opphører imidlertid ikke selv om et langt arbeidsliv er over. Regland har nemlig det hun kaller en lei uvane om å mene noe om alt mulig hele tiden.

– Jeg hadde en klok far, som lærte meg å lese aviser og følge med på nyhetene. Hvis man ville engasjere seg, skulle man sette seg skikkelig inn i ting. Jeg hadde mange gode diskusjoner med ham, og her fikk jeg inn mye sunt bondevett. Alle har lov å til ha en mening.

Det å ha klare meninger har Regland så visst ikke tenkt å slutte med.

– Mene kan jeg fortsatt gjøre, men jeg skal vokte meg vel for å pipe fra hornet, sier den nyslåtte pensjonisten, som leser aviser – på papir – hver dag.

Har aldri angret

Regland har aldri angret på valg av bransje og yrke.

– Livet har bydd på mange utfordringer som jeg har takket ja til. Den litt forsagte apotekteknikeren som gikk inn på Svaneapoteket i Hamar i 1973, var en ganske annen enn den som vandret ut av Parat i sommer. Men det skulle bare mangle etter 46 år, sier Berit Regland. ■

Bronwel®
KIDS+ FAMILY

For all hoste ved forkjølelse

NYHET!

FRA 1 ÅR

- ✓ Lindrer tørrhoste og slimhoste.
- ✓ Fra 1 år med smak av jordbær.
- ✓ Naturlig honning, tørrekstrakt fra altearot.

Dette er et medisinsk utstyr. Les bruksanvisningen før bruk.

PERRIGO NORGE AS • Nydalsveien 36B, 0484 Oslo, Tel: 23 00 70 40, www.perrigo.no

BRO190705NO1

Høster som hun sår

Med et stort hjerte for kundene og alt som foregår på apoteket, mener Siri Mette Oldebråten at man høster som man sår, enten det gjelder mat på fatet, lønn på konto eller mer åndelige spørsmål.

Av: Kristin Rosmo

– Lønna er nesten det eneste på minussiden med apotekteknikeryrket. Jeg «sådde» kanskje litt feil med tanke på lommeboka, men ellers er det et veldig flott yrke å ha! Jeg får gi hjelp og omsorg til mennesker på en måte som passer meg godt, forteller Oldebråten.

Oldebråten har hatt sitt daglige virke på Apotek 1 Gressvik i full stilling siden årtusenskiftet, og kjenner alle rutiner ut og inn.

Med sin oppriktige interesse for andre mennesker er det kanskje ikke så rart at akkurat hun er tillitsvalgt for de fire apotekteknikerne ved apoteket.
– Så er det heller ikke særlig kamp om tillitsvervet, dessverre. Men vervet gir meg mening, selv om det også kan være noen tøffe tak. Personalsaker og spørsmål om nedbemanning kan være krevende saker å stå i for alle parter. Da er min rolle å være der for både arbeidstaker og arbeidsgiver, sier hun.

I det daglige utfører Oldebråten alt mulig av oppgaver på apoteket, selv om noen områder peker seg ut som spesialfelt. Sammen med en kollega deler hun ansvaret for betjening av hjemmesykepleien. Hun følger også opp apotekets over 400 abonnement innen inkontinens og faste medisiner.

I tillegg kommer håndtering av multidose. Et annet ansvarsområde er skipsmedisin.
– Skipsmedisin liker jeg veldig godt å holde på med. Med mye maritim virksomhet i lokalmiljøet og Hvaler-skjærgården rett utenfor er det et naturlig arbeidsfelt for oss, forteller hun.

Også på hjemmebane er Oldebråten opptatt av sammenhengen mellom såing og høsting, enten det helt konkret gjelder mat eller i mer overført betydning. Som medlem av Syvendedags Adventskirken er hun levende opptatt av verdier som helse, klima, familie og tro.

Hele familien er vegetarianere, og Oldebråten bruker mye av fritiden til å dyrke mat.
– Drivhuset og hagen er mine fristeder for mental avkobling. Her dyrker jeg et vell av bær og grønnsaker, og det gir meg stor glede. Markens grøde fra egen hage utgjør et viktig bidrag til maten på bordet hjemme hos oss.

Det er ingen tvil om at helse og livsstil er viktige spørsmål for Oldebråten. Likevel har hun ikke sluppet unna å selv få helseproblemer. Med flere prolapser og artrose i kroppen lever hun med mye smerter.
– Det er tøft å leve med smerter, men jeg har lært meg å leve med det. Jeg har oppdaget hvor viktig det er å gjøre noe jeg virkelig liker å holde på med på fritiden. Der kommer dyrkingen av grønnsaker høyt opp på lista. I tillegg til å lese bøker. Og skyte med bue sammen med familien min, avrunder Oldebråten, før skipskofferten til den nye byferga må gjøres ferdig.

Siri Mette Oldebråten. Foto: Kristin Rosmo.

Siri Mette Oldebråten

Alder: 44
Bosted: Gressvik i Fredrikstad kommune
Familie: Gift med Jan Fredrik, har barna Luke (16) og Lara (14). To hunder.
Interesser: Familie, dyrking av grønnsaker, lesing, bueskyting
Utdanning: Apotektekniker fra Porsnes videregående skole i Halden (1996)
Arbeidssted: Apotek 1 Gressvik
Arbeidsoppgaver: Hjemmesykepleie, abonnement, skipsmedisin, tillitsvalgt
Fagorganisert: Ja

Leder i Parat UNG, Idar Gundersen. Foto: Peder Songedal

Et engasjement som smitter

I Norge har vi en stolt og lang tradisjon med aktive fagforeninger som over tid har formet landet vi bor vi. Fagforeningene har skap et samfunn og et arbeidsliv basert på tillit, dialog og samhold, og har i lang tid jobbet for at alle skal bli lyttet til og ha innflytelse på samfunnsutviklingen.

Av: Idar Gundersen

På landsmøtet i 2018 ble Parats nye visjon klappet gjennom etter en bred prosess som involverte medlemmer, tillitsvalgte og ansatte. Visjonen «Vi er Parat – og vi jobber for at du skal få en enda bedre arbeidshverdag» gir et løfte om at vi som organisasjon skal arbeide for å møte morgendagens krav fra eksisterende og potensielle medlemmer, og gi dem en enda bedre arbeidshverdag. Å jobbe for et rettferdig, inkluderende og bærekraftig arbeidsliv for alle står høyt på vår agenda. Samtidig anerkjenner vi at de fleste kanskje ikke har det så aller verst på jobb i dag.

Et samfunn i utvikling

I dagens digitale samfunn endrer arbeidslivet seg stadig hurtigere. Dette setter oss som fagforening under et press om å være mer dynamiske og agere raskere enn vi tidligere har gjort. Teknologien endrer seg raskt, og samfunnet følger gradvis etter. I Parat er vårt mål å være med på å sikre at alle kan følge med og være med på utviklingen i arbeidslivet.

Det finnes likevel meninger om at fagforeninger mangler en kampsak – en sak som forener alle, og som samler folk i gatene. Unge i dag har funnet sin kampsak i miljø og klima. Elever over hele landet brukte fagforeningenes sterkeste virkemiddel, streik, i sitt rop for å sette klimakrisen på dagsordenen. I mars tok over 40 000 norske skoleelever til gatene for å vekke oppmerksomhet rundt global oppvarming og for å få politikerne til å ta grep. Dette var et tydelig signal til dem som styrer landet om at en gradvis endring i samfunnet og politikken ikke alltid er nok.

Arbeidslivets maraton

Fagforeningenes viktigste saker ender som regel ikke i en nasjonal kriseerklæring. Det er et kontinuerlig og stødig løp, en maraton, som handler om at vi stadig skal jobbe for at alle skal få en enda bedre arbeidshverdag. Her teller også de lokale og mindre sakene minst like mye som de større kampene, der vi sikrer at alle arbeidstakere blir hørt, ivaretatt og rettferdig behandlet på deres egen arbeidsplass.

Vi i Parat UNG jobber iherdig med å tale og finne de unges kampsaker i arbeidslivet. Sakene kan være mange, og vi mener derfor at det viktigste en fagforening kan gjøre, er å bygge opp under det engasjementet som bor i oss alle. Enten det handler om ivaretakelse av kompetanse, ansattes rettigheter eller kreative goder skal alle ideer med. Det er det som sikrer en enda bedre arbeidshverdag.

Norge er NATO i nord

Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen mener forsvaret er underfinansiert og underdimensjonert i forhold til dagens trusselbilde. Foto: Forsvaret

Det er en politisk målsetting at Norge skal være NATO i nord, men likevel er forsvarssjefen tydelig på at det norske forsvaret er både underdimensjonert og underfinansiert. I løpet av høsten legger han frem sitt fagmilitære råd, som danner grunnlaget for ny langtidsplan for forsvaret.

Av: Arve Sigmundstad

Det var en åpenhjertig forsvarssjef som på et arrangement i regi av Norges Forsvarsforening under Arendalsuka slo fast at NATOs forventninger til Norge og vårt forsvar er betydelig større enn hva forsvaret i dag er i stand til å levere.
– Forsvaret er underdimensjonert og underfinansiert i forhold til det utfordringsbildet vi ser rundt oss, det er fortvilende og betyr at vi ikke er i stand til å levere på de politiske målsettingene som er lagt for det norske forsvaret, sier forsvarssjef admiral Haakon Bruun-Hanssen.

Alvorlig bakteppe

I oktober skal forsvarssjefen legge frem sitt fagmilitære råd. Det fagmilitære rådet vil danne grunnlaget for arbeidet med ny langtidsplan for forsvaret, som igjen legges frem for Stortinget våren 2020. Som et bakteppe ligger en sikkerhetspolitisk situasjon som av forskere omtales som mer alvorlig enn den var under den kalde krigen. Russland har nylig gjennomført en av sine største militære øvelser i manns minne, like utenfor kysen av Nord-Norge.

Forsker ved Forsvarets høgskole, Tormod Heier, mener øvelsen er en beskjed fra Russlands president.
– Dette er Putin som gir Erna Solberg og NATO beskjed om at Russland ikke er komfortabel med at USA blir stadig mer involvert militært i Norge og våre nærområder, mener han.
Heier mener Norge har gjort seg fullstendig avhengig av USA for å kunne ha et troverdig forsvar i nord.

Samtidig anslås det i en rapport som nylig ble overlevert forsvarssjefen fra hærsjef Odin Johannesen, at NATO trolig ikke vil komme Norge til unnsetning med mindre Norge først har tatt store tap – også av personell. «Norge kan regne med militær støtte fra større allierte, utenfor NATO-rammen, så lenge Norge selv er aktivt engasjert i konflikten og tar tap (100–500 norske drepte)», står det i rapporten som

er utarbeidet i forbindelse med «Hæren mot 2040»-prosjektet.

Sikter mot to prosent

En fremtid der Norge oppfyller NATOs to-prosentmål, og tar ansvar i nordområdene, er målsettingen når forsvarssjefen presenterer sitt fagmilitære råd denne høsten.

I det fagmilitære rådet vil forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen skissere en «robust» løsning der det legges opp til at forsvarsbudsjettene økes til rundt eller litt over to prosent av BNP. Det vil øke presset på regjeringen, som så langt bare har forpliktet seg til å «bevege seg ytterligere i retning» av to prosent. I dag bruker Norge rundt 1,7 prosent av BNP på forsvar.

Leder av Parat forsvar, Johan Hovde, sier vi gjennom mediene nesten daglig får høre at den sikkerhetspolitiske situasjonen er uforutsigbar – og har endret seg radikalt siden 2014.
– Vi har fått økte klartider på materiell og personell som en konsekvens av dette. Det øves mer, og Forsvaret deltar i en rekke nasjonale og internasjonale oppdrag, sier han.

Hovde sier dette sliter på både personell og materiell.
– Tiden er nå inne både å styrke personellområdet innenfor en rekke områder. Samtidig må landmakten og sjøforsvaret prioriteres, sier han og forventer at dette følges opp av forsvarssjefen gjennom det fagmilitære rådet.

Vil styrke forsvaret

Forsvarssjefen sier trusselbildet og de utfordringene vi står overfor, er blitt mer krevende.
– Det betyr at det som for bare få år siden ble sett på som et minimumsforsvar, nå er altfor lite. Skal vi opprettholde den politiske målsettingen om Norge som NATO i nord, må forsvaret styrkes, sier han.

Bruun-Hanssen antyder at når han legger frem sitt fagmilitære råd, vil det komme forslag om å styrke forsvaret på de aller fleste områder. Hæren og landmakten må styrkes, kapasiteten til overvåking må

Forsvarsminister Frank Bakke-Jenssen. Foto: Torgeir Haugaard

styrkes, marinen må styrkes – og forsvaret trenger flere folk.
– Jeg kommer til å legge frem et skalerbart forslag, hvor den laveste rammen tar utgangspunkt i et absolutt minimumsforsvar. I det andre ytterpunktet vil jeg legge frem et forslag som presenterer det jeg mener vi trenger for å levere i forhold til NATOs forventninger og det trusselbildet vi ser. Det vil være et forslag som nok strekker seg noe utover to prosent av BNP, sier forsvarssjefen.

Bunnplanken

Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen (H) sier dagens nivå på forsvaret vil være bunnplanken, og at det er et premiss at pengebruken skal økes fra dette nivået uten at forsvarssjefen har fått noe tak for hva han kan foreslå.
– Forsvarssjefen har fått stor frihet til å utforme sitt fagmilitære råd. Det har vært viktig for oss, rett og slett fordi han er den fremste fagmilitære rådgiveren vår. Så hva han kommer med, er faktisk opp til forsvarssjefen, sier Bakke-Jensen. Han legger til at oppdraget hans er å legge frem helhetlige militære løsninger til ulike ambisjonsnivåer.

Advarer mot minimumsløsninger

Velger politikerne det robuste alternativet på i overkant av to prosent, vil de ifølge Bruun-Hanssen få et forsvar som er i stand til å svare på de oppgavene Norge og NATO har vært opptatt av å få løst i våre nærområder. Det vil også gi Norge kapasitet til å tåle uforutsette hendelser, som da fregatten KNM Helge Ingstad gikk tapt.

Forsvarssjefen legger ikke skjul på at han mener dagens kapasitet er for dårlig.
– Vi har gjort en rekke valg i Forsvaret de siste årene som jeg fortsatt mener har vært helt riktige, men som har vært et minimum. Et minimum av antall fartøyer, et minimum av avdelinger i Hæren, et minimum på fly. Det viktige fremover vil være å øke volumet, sier han.

Hovde i Parat forsvar sier forsvaret har vært gjennom en hestekur av effektivisering de eneste året.
– At vi fortsatt skal effektivisere og fornye oss, ligger i kortene så lenge dagens regjering videreføre effektiviseringsreformen med uforminsket styrke, men dette påvirker også de ansattes hverdag, sier han.

Etterlyser bedre balanse

Hovde peker på at det må finnes en bedre balanse mellom militære og sivile stillinger, slik at forsvaret får utnyttet sin samlede kompetanse på en best mulig måte – det er den samlede kompetansen som gir operativ evne.
– Vi må sikre forutsigbarhet og jobbtrygghet for dem som er i forsvaret i dag, og for dem som skal velge forsvaret som arbeidsgiver i fremtiden, sier han.

Hovde sier forsvaret må forbli en arbeidsgiver som tiltrekker seg mennesker med rett kompetanse, og at dette er personell som ønsker å bli med værende i forsvaret lengst mulig.
– Skal vi lykkes med den omstillingen som ligger foran oss, må vi igjen få på plass incentiver som er attraktive og konkurransedyktige, sier han og sier dette er noe Parat forsvar vil følge opp videre. ■

Leder i Parat Forsvar, Johan Hovde. Foto: Trygve Bergsland

Parats vekterutvalg vil jobbe for utvidet opplæring i konflikthåndtering i tiden fremover. Fra venstre: Nestleder i Norges Politilederlag, Frank Gran, forhandler i Parat, Thore Halvorsen, tillitsvalgt for Parat i NOKAS, Christian Svensen, Paratleder Unn Kristin Olsen, tillitsvalgt i Securitas, Thomas Emil Wettergreen, og tillitsvalgt for Parat i Politiet, Kristian Lunde. Foto: Trygve Bergsland

Vekterarbeid i Parat

Utvalget er enige om at vektere bør få utvidet juridisk beskyttelse eller rettsvern. Videre vil utvalget jobbe for utvidet opplæring i konflikthåndtering og gjøre det enklere å anmelde voldshandlinger som begås mot vektere.

Av: Svein-Thore Gran

Det drøftes nå ulike tiltak som kan gi vekterne utvidet beskyttelse, og hvordan opplæring og kompetanse blant dem som utfører vakttjenester kan bedres.
– Jeg var veldig spent før det første møtet i slutten av august. Det var derfor veldig godt å oppdage at vekterne og politiorganisasjonen innenfor Parat er på lag, og at vi erkjenner at vi er gjensidig avhengige av hverandre i vårt daglige virke, sier Christian Svensen, vekter på Color Lines kielferger og tillitsvalgt for Parat i NOKAS.

Ulike syn

Det ble før sommeren klart at medlemmer av Parat-familien hadde ulikt syn på hvordan vekteres rettsvern og sikkerhet skulle bedres, og om såkalt begrenset politimyndighet var veien å gå.

Begrenset politimyndighet er ikke helt tydelig definert, men det betyr i korthet at personer som har politimyndighet, kan gjøre mer for å gripe inn i situasjoner og mot personer enn det vanlige borgere har mulighet til. Å gi politimyndighet til andre yrkesgrupper enn politiet er omstridt fordi det kan ses som en privatisering av politiet. Det kreves også lovendring dersom nye yrkesgrupper skal gis politimyndighet.

Svensen forteller at utvalget ønsker å utfordre Parat til å mene noe om temaet.

– Om dette med begrenset politimyndighet er veien å gå vet jeg ikke, men vi ønsker å bruke Parat for å sette spørsmål om vekteres sikkerhetssituasjon og myndighet høyere på den politiske dagsordenen. Vi utfordrer derfor Parat til å ha en mening, sa Svensen til Paratbladet før arbeidsgruppen ble nedsatt.

Nå er altså Svensen fornøyd med hvordan arbeidet skrider frem, selv om det er klart at det ikke blir aktuelt å jobbe for å få politisk aksept for at vektere skal få begrenset politimyndighet.
– Det er ikke et tema, og vi kommer ikke til å snakke om dette i utvalget, understreker han.

Hovedpunktene

Svensen og prosjektleder Thore Selstad Halvorsen sier utvalget blant annet vil konsentrere seg om følgende områder i det videre arbeidet fremover:

- Generell opplæring av vektere, for eksempel trening og kompetansebygging i håndtering av voldssituasjoner. Det kan

Utvalget som jobber for å bedre vekternes arbeidsdag, vil fremover jobbe mot blant annet å gi vektere utvidet juridisk beskyttelse, og lette arbeidet med å levere inn og håndtere anmeldelser av voldsepisoder. Foto: Gorm K. Gaare

for eksempel bli aktuelt å involvere ressurser fra Politihøyskolen i dette arbeidet.

- Muligheten for å gi vektere utvidet juridisk beskyttelse eller rettsvern av vektere, og hvordan dette eventuelt kan gjøres.
- Spesielle kompetansekrav for vektere som utfører tyngre vekteroppgaver, og vurdere om det er fornuftig å kreve forskjellig opplæring for eksempel for vektere som skal arbeide på Oslo S, og vektere som skal sitte i resepsjonen i et kontorbygg.
- Lette arbeidet med å levere inn og håndtere anmeldelser. Mange vektere har vegret seg mot å levere inn anmeldelser av voldsepisoder fordi mye av håndteringen i praksis må gjøres på fritiden.

Halvorsen opplyser at det neste møtet i arbeidsgruppen blir i begynnelsen av oktober, og at siktemålet er å avgi en sluttrapport før året er omme. Den blir overlevert til Parats generalsekretær Trond Reidar Hole.

Det er ikke laget et presist mandat for arbeidsgruppen, men den er også et forum for å utveksle erfaringer og verdisyn. Svensen håper det kan bli aktuelt å fortsette med samtaler også etter jul, til tross for at arbeidet med rapporten er ferdig da.

Kabinansatt Berit Kinneberg er den første som går om bord i flyet. Foto: Gorm K. Gaare

Kabinansatte har ansvar for passasjersikkerheten

Berit Kinneberg ble kabinansatt i Widerøe for 25 år siden, og vi har fått være med den erfarne medarbeideren på en arbeidsdag. Jobben går ut på å sørge for passasjerenes sikkerhet, og det vel så mye som å være smilende flyvertinne.

Av: Magne S. Otterdal

Da Parat Luftfart møter Berit Kinneberg i parkeringshuset på Gardermoen, er det halvannen time siden hun kjørte hjemmefra i Moss. Hun lemper ut kofferten, hvor hun sier hun har hele livet sitt, og begynner å gå med raske, bestemte steg. Det er fortsatt en marsj på 10–15 minutter før hun ankommer kontoret inne på Oslo Lufthavn, etter sikkerhetskontroller og låste dører.
– Fra jeg står opp på Larkollen ved Moss til jeg er inne på crewrommet, så har det gått tre timer, sier Kinneberg.

Tett program

Slik starter en vanlig dag på jobb for kabinmedarbeideren:
Kl. 07:45 – Står opp i boligen på Larkollen. Lager mat, spiser, lager niste og pakker kofferten.
Kl. 09:15 – Setter seg i bilen og kjører E6 til Gardermoen
Kl. 10:45 – Går fra parkeringshuset
Kl. 10:55 – Passerer sikkerhetskontrollen
Kl. 11:00 – Låser seg inn i crewrommet, hilser på basesjefen og de andre kollegaene, printer ut dagsplanen
Kl. 11:10 – Emergency brief med flykaptein og styrmann før avgang
Kl. 11:15 – Forlater crewrommet
Kl. 11:20 – Passerer innsjekk og går ut til flyet
Kl. 11:45 – Kabinen er klarert, og Kinneberg gir tommelen til bakkemannskapet
Kl. 11:46 – Passasjerene ønskes velkommen om bord

Det er altså mye som foregår før passasjerene tas imot om bord.
– Passasjerene ser oss servere kaffe og te og smile i døra, og at vi hjelper litt til med kofferter. Men vi har jo allerede startet dagen i crewrommet tre kvarter før avgang. Vi er alltid på plass i flyet 20–25 minutter før passasjerene, sier Kinneberg.

Det er få fag utenom idrett som er så befengt med tidspunkter, tidsfrister og timing. Man må være veldig bevisst på tidsplanene i yrket som kabinansatt.

– Hvor mye går du på autopilot?
– Veldig mye. Jeg har gjort dette i snart 25 år, så alt er riktig plassert i kofferten, alle tider er i hodet. Når jeg går fra crewrommet til flyet, regner jeg alltid en halvtime, fordi jeg går og henter en kaffe eller går via toalettet, eller noe annet. Det ligger bare fast i hodet, forteller Kinneberg.

Når jobben blir en livsstil

Parat Luftfart snakket med Kinneberg første gang sist vinter på Sandane lufthavn. Da fortalte hun at planen egentlig var å jobbe som kabinansatt i ett til to år etter at hun tok Widerøes kurs i 1994, med fast ansettelse i 1995.
– Men arbeidstid, kollegaer, jobb gjorde at jeg har blitt her i 25 år og aldri klart å slutte. Jeg tror en blir avhengig, det blir en livsstil, sier Kinneberg.

Hun hadde ikke klart å sitte stille på et kontor.
– Her kan en gå rundt og bli kjent med mange forskjellige mennesker. Det er et veldig positivt miljø med sprudlende glade folk. Kommer du inn på et crewrom, så er det ingen som skuler på deg. I stedet sier alle «hei, hvem er du?» forteller Kinneberg.

Vi møter henne igjen på Gardermoen et drøyt halvår senere, på vei til jobben. Og ganske riktig, da hun kommer inn i crewrommet, møter hun Widerøes blide OSL Base Manager Trond Andersen, som med en bamseklem ønsker henne velkommen til en ny arbeidsdag.

Passasjerhistorier

Kinneberg har mange historier etter alle årene på denne arbeidsplassen, historier om både passasjerer og sikkerhet. Hun forteller oss om da russisk kvinne hadde med seg en nakenkatt som hylte i sjokk og stivnet av skrekk.
– Folk har med seg dyr om bord, men det er strengt forbudt å ta et dyr ut av buret, forteller Kinneberg. Men da nakenkatten begynte å hyle etter takeoff, tok den russiske damen katten ut av buret. Katten hylte enda mer, og Kinneberg måtte ta affære.
– Nakenkatten var i sjokk, og den hadde klort damen i ansiktet så blodet rant. Damen nektet å legge katten inn buret, sier hun.

Nabopassasjeren ble redd og klatret ut av vindussetet. Damen fikk bestemt beskjed om å holde katten fast i fanget.
– Plutselig ble det helt stille. «It's dead», sier damen. Så da døde katten, den fikk selvfølgelig sjokk, sier Kinneberg.
Men dramaet endte ikke med kattedød. Katteeieren, som var i sjokktilstand, stakk på flytoalettet og forskanset seg der. Kinneberg ble stående med den døde nakenkatten. Hun måtte til slutt fjerne katteliket fra passasjersetet og legge det i katteburet.

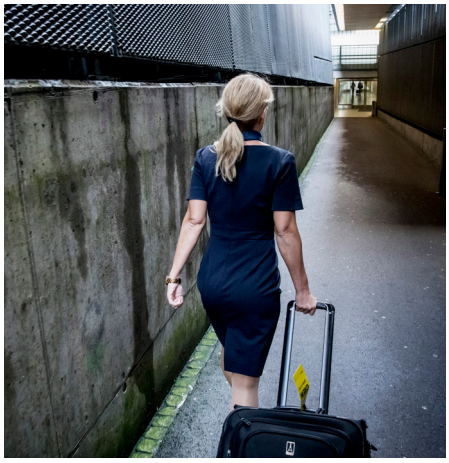

For kabinansatt Berit Kinneberg går det tre timer fra hun står opp hjemme i Larkollen ved Moss, til hun er inne på crewrommet. Foto: Gorm K. Gaare

Møtet på Widerøes basestasjon 45 minutter før avgang er svært viktig. Da gjennomgås alle sider av flyturen med hele besetningen til stede. Fra venstre styrmann Tore Krøvel, Kinneberg og flykaptein Vibeke Wessel. Foto: Gorm K. Gaare.

De kabinansatte i Widerøe går grundig gjennom sjekklisten før de lar passasjerene gå om bord. – Jeg sjekker det som skal sjekkes. Går noe galt, er det mitt ansvar, sier Kinneberg. Foto: Gorm K. Gaare

Kinneberg har saumfart kabinen i henhold til sjekklisten og kan gi klarsignal for å slippe passasjerene ut til flyet. Foto: Gorm K. Gaare

Widerøe-ansatt Kinneberg står klar til å ønske passasjerene velkommen. Foto: Gorm K. Gaare

En annen episode hun ikke glemmer, var den gangen hun måtte vaske flyet på Røros da en eldre, egentlig bleietrengende dame ikke rakk toalettet med sitt fornødne.
– Det kunne se ut som damen hadde sølt te eller noe slikt i setet, og det hadde rent litt nedover midtgangen. Det var noe flytende brunt noe, sier Kinneberg. Men det var noe ganske annet enn te-søl, skulle det vise seg.

Drømmen om Spania

Kinneberg har nå vært i jobben i 25 år, men hvor lenge har hun tenkt å holde på?
– Jeg storkoser meg i jobben min. Men jeg vurderer å gå av når jeg blir 55, og finne på noe annet, sier Kinneberg. Hun har nemlig tilleggsutdannelse i bakhånd.
– Jeg har tatt seks og et halvt år på universitet og høyskole, der jeg studerte merkantil fransk, internasjonal handel og bygget på med bedrifts- og forretnings-utvikling og coachingutdannelse. Enten så vil jeg gå inn i noe privat, eller så tar jeg pedagogikkutdannelse og blir lærer. Da kan jeg bo i Spania, forteller hun.

Kinneberg har nemlig nettopp kjøpt bolig i Spania.
– Etter en hofteoperasjon var det slutt på skigåing, så livet med snø er ikke sånn som det var. Så i stedet ble det sykkel og hus i Spania, sier Kinneberg. Hun har kjøpt hus ved siden av den norske skolen i Spania, og dermed har tanken om å bli lærer modnet som neste karrieresteg fem år frem i tid.

Alltid på tiden

Når hun forteller om hva som kommer til å skje fremover, vitner det om nøye planlegging. Det har vært et viktig element i luftfartsfaget.
– Planlegging er alt. Planlegging av sikker-heten og planlegging av tiden. Sjekk-inn-tid, det å være tidsnok i flyet, det er slikt du lærer å bli veldig ydmyk på, sier Kinneberg. Hun bedyrer at hun har forsovet seg bare én gang i løpet av sin 25-årige karriere.
– Det husker jeg fremdeles, sier hun. Alle er presise, og dersom tiden begynner å renne ut, så skal man umiddelbart ringe og gi beskjed.

Fritid er et tema som stadig er oppe til diskusjon når det gjelder jobbene i luftfarten. Kinneberg kan fortelle at det er mye som har endret seg når det gjelder fritid siden hun først startet i jobben som kabinansatt.
– Da jeg begynte, var det en helt annen jobb enn jeg har i dag. Den gangen jobbet vi mye kortere dager, og lørdager var det nesten ikke flyvninger. Det var mindre press på tid. På stopp var det mer tid til å trene, gjøre ting sammen. I dag er det sosiale stort sett borte, sier hun.

– Hvordan får du hvile, og hvordan disponerer du fritiden i dag?
– I dag ser jeg alltid på schedule hvor god tid jeg har på de stedene jeg skal til, hvor god tid jeg har til å sove, og hvor mye tid jeg har til å trene. Jeg ser også på værmeldingen, så hvis det er fint vær, tar jeg med uteklær så jeg kan gå i fjellet. Hvis det er dårlig vær, blir det treningssenteret, forteller Kinneberg.

Å kombinere en travel timeplan med familieliv har dessverre vist seg å være vanskelig.
– Det er ikke lett! Jeg er jo skilt. Jeg tror ikke det er lett for mange å ha en partner som er borte syv dager i strekk og annen-hver helg. Det er mye som skjer med barna, skolestart og skoleavslutninger, og ofte får du ikke med deg mer enn halvparten. Du er helt avhengig av at noen tar seg av barna når du ikke er hjemme, påpeker Kinneberg.

Tilrettelegging

Kinneberg synes det er vanskelig å svare på spørsmålet om flyselskapet bør tilrettelegge mer for at ansatte skal få kabalen hjemme til å gå opp.
– Det er vanskelig å si. En har jo tatt denne jobben. Du vet at når du er på jobb, så er du borte, og er 100 prosent til selskapets disposisjon. Man kan ikke planlegge lege-timer eller frisør. Den uka en er på jobb, er en på jobb. I selskapet kan en gå fire dager på og fire dager av, eller en kan få redusert stilling. Jeg hadde redusert stilling da min sønn var yngre, det var helt nødvendig – ellers hadde jeg ikke sett ham, forteller hun.

Kinneberg forteller også om tiden som tillitsvalgt i Parat.
– Jeg har vært i Parat siden jeg begynte i Widerøe. Vi ble fortalt at det var lurt å være fagorganisert, så da gjorde vi det – vi var over femti flyvertinner som meldte oss inn.

Kinneberg var nummer 58 på listen, og hun tror de fleste fortsatt er med. Hun tenker med glede tilbake på perioden som basetillitsvalgt i Oslo, i «de gode gamle dagene på Fornebu».
– Det var en fin tid, og jeg lærte utrolig mye, mimrer hun.

Viktig prosedyre

Mens vi prater med Kinneberg på Widerøes crewrom på Gardermoen, kommer flykaptein Vibeke Wessel og styrmann Tore Krøvel inn. Det er tid for gjennomgang av sikkerhetsprosedyren.
– Det er viktig at vi møtes før flightene, og at alle er enige om hva vi skal gjøre, at vi har en felles plan, og at vi er et crew som skal arbeide sammen. Så det er absolutt viktig å ta disse minuttene sammen før avgang, sier Vibeke Wessel.

Om bord sjekker Kinneberg alle detaljer. Virker lommelyktene? Hun tar en grundig titt i toalettrommet. Etter fem minutter og at alt er sett over, går Kinneberg til flydøren og gir tommelen opp til bakke-mannskapet. Passasjerene kan gå om bord.
– Jeg sjekker det som skal sjekkes. Går noe galt, er det mitt ansvar, avslutter hun. ■

FAKTA

- Ved forrige utlysning var det 250 søkere til de 14 ledige jobbene som kabinansatt i Widerøe. Den strenge utvelgelsen innebærer en personlighetstest hvor søkerne krysseksamineres med 421 spørsmål.
- De som kommer gjennom nåløyet, er personer som kan innordne seg prosedyrer. Det er ikke rom for å improvisere sikkerhetssjekken. Alt må fungere, alltid.
- Kabinansatte skal sørge for sikkerhet om bord, men også for at passasjerene føler seg trygge.

Kilde: blogg.wideroe.no

Parat informerer

Tidligere Parat-leder Vegard Einan. Foto: Trygve Bergsland.

Parat-leder er ny statssekretær i Arbeidsdepartementet

Tidligere Parat-leder Vegard Einan ble i statsråd utnevnt til statssekretær for Anniken Hauglie (H) i Arbeids- og sosialdepartementet.

Einan ble utnevnt til statssekretær i juni og startet arbeidet i departementet 5. august.
– Jeg forlater ledervervet i Parat med vemod, men ser frem til å jobbe med mange av de samme arbeidsoppgavene som før, men på et annet nivå. Arbeidsmarked, arbeidsmiljø og velferd er viktige saker for norske arbeidstakere og partene i arbeidslivet, uttalte Einan etter utnevnelsen.

Konstituert Parat-leder, Unn Kristin Olsen, gratulerer Einan med utnevnelsen selv om hun gjerne skulle ha beholdt ham i en lengre tid i Parat.

– Hovedstyret i Parat har konstituert Anneli Nyberg som ny nestleder. Nyberg er en erfaren tillitsvalgt med bred nasjonal og internasjonal erfaring som Parat vil få stor glede av, og som jeg ser frem til å jobbe tett sammen med i tiden fremover, sier Olsen.

Parats generalsekretær, Trond Reidar Hole, ønsker Einan alt godt i hans nye stilling.
– Regjeringen har nå fått en ressurs vi gjerne skulle beholdt i Parat, men ønsker ham lykke til i ny jobb, sier Hole.

Remi Kristoffer Frog og Parat-leder Unn Kristin Olsen. Foto: Helene Husebø

Parat på Oslo Pride

YS og Parat stilte mannsterke til Pride-paraden i Oslo sentrum i juni. Pride-feiringen markerer mangfold, likeverd og inkludering i samfunnet, som er verdier Parat stadig jobber for å fremme i arbeidslivet.

YS og Parat gikk i sommer i Oslos Pride-parade, som er en feiring og avslutning av Pride-uken i hovedstaden. Oslo Pride er en årlig festival som jobber for å synliggjøre homofile, lesbiske, bifile og transpersoner, for å bidra til økt aksept og respekt for denne delen av befolkningen.

Nestleder i Parat, Unn Kristin Olsen, mener det er svært viktig at fagforeningene og Parat stiller seg bak feiringens budskap, og er med på å markere og feire mangfold.
– Alle er velkomne i arbeidslivet, og vi i Parat må fortsette det gode arbeidet med å fremme inkludering, mangfold og likeverd i samfunnet og på arbeidsplasser, sier hun.

Parats hovedstyre i London og Brussel

Parats hovedstyre besøkte i juni London for et dypdykk i konsekvenser for Norge og den norske EØS-debatten i kjølvannet av Brexit. I tillegg har hovedstyret fått en innføring i EU-spørsmål og møtt Nato-sjef Jens Stoltenberg i Brussel.

Hovedstyret fikk i London besøk av parliamentsmedlemmet Ian Murray fra det skotske Labour-partiet. Murray er kjent som en skarp kritiker av Labour-leder Jeremy Corbyn.

Murrays hovedbudskap er at de gode resultatene gjennom EU og EØS er prosessbaserte, og ofte usynlige i den offentlige debatten. Han mener nasjonale regjeringer ofte legger skylden på EU for deres egne vanskeligheter.

Også Becky Wright fra tenketanken Unions21 og Andrew Pakes, som har base i et britisk fagforbund, anbefaler Parats hovedstyre å anlegge en mer optimistisk og fremtidsorientert profil. Det ble redegjort for spennende bruk av ny teknologi, samtidig som de begge bøyer hodet for den høye norske og nordiske organisasjonsprosenten i arbeidslivet.

Parats hovedstyre fikk også anledning til å møte Natos generalsekretær, Jens Stoltenberg, som gav en innføring i Natos arbeid og hvilke problemstillinger som i dag er aktuelle.

Nato-sjef Jens Stoltenberg. Foto: NATO

Generalstreik i Hongkong

Det er over lang tid arrangert generalstreik flere steder i Hongkong i protester mot det sittende Hongkong-styret og mot kinesiske myndigheter. Nestleder i Parat, Anneli Nyberg, har vært i Hongkong og deltatt på en av markeringene.

Nyberg sier at store deler av befolkningen og flere store selskaper støtter opp og er alvorlig bekymret.
– Jeg har tett kontakt med ITF (International Transport Workers' Federation) og vil møte flere fagforeningsrepresentanter, blant annet kabinansatte i Blucrew her i Hongkong, et selskap SAS bruker til innleie, sier hun.

Parats nestleder har sett at innbyggerne i Hongkong er sjokkert over politiets adferd, og et av kravene til demonstrantene er en uavhengig gransking av politiet.
– Politiet brukte tåregass på samlingsplassen Admiralty rett etter at vi forlot stedet, sier Nyberg.

Parats nestleder Anneli Nyberg. Foto: privat.

Parats regionutvalg (RU)

RU region Nord
(Finnmark, Troms, Nordland):
Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet
E-post: Lrh@caa.no
Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest
E-post: aasehelande@hotmail.com
Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne
E-post: akt@brreg.no
Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune
E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no
Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune
E-post: perst@nfk.no
Terje Grytdal Roland, Nord-Troms Tingrett
E-post: terje.grytdal.roland@domstol.no, Ungrepresentant

RU region Midt
(Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):
Leder: Morten Mørch, NTNU Trondheim
E-post: Morten.morch@ntnu.no
Grete Kambuås, BOOTS APOTEK, Trondheim
E-post: Gretkam@online.no
Ronny Johannessen, NAV IT Forretningspartner, Steinkjer
E-post: Ronny.johannessen@nav.no
Andreas Sylte, NTNU Ålesund
E-post: Asy@ntnu.no
Ina Maria Hansen, Sykehusapoteket i Trondheim
E-post: ina.hansen@live.no
Håvard Indgaard Rotmo, Heia og Skjerve Bygg AS, Ungrepresentant
E-post: havard@rotmo.net

RU region Øst
(Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):
Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS
E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no
Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse
E-post: bente.iren.moen@spk.no
Stein Grindheim - SAS Ground Handling
E-post: stein.grindheim@sas.no
Ronny Kjønsø - Asko Øst
E-post: ronny.kjonso@asko.no
Anja P. Ahlstrøm – NIBIO
E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no
Kathrine Fjell fra SAS Ground Handling, Ungrepresentant
E-post: Kathrine.fjell@sas.no

RU region vest
(Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):
Leder: Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS
E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no
Odd B. Eide, Sjøfartsdirektoratet
E-post: Odd.Eide@sjofartsdir.no
Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS
E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no
Tommy Sævareid, Hordaland fylkeskommune
E-post: tommy.saevareid@hfk.no
Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen
E-post: eandreassen@gategourmet.com
Kari Nestaas, Indre Hordaland Jordskifterett, Ungrepresentant
E-post: kari.nestaas@domstol.no

RU region Sør
(Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):
Leder: Ragnhild Negård - NAV
E-post: ragnhild.negard@nav.no
Nina Ødegård – Universitetet i Sørøst-.Norge
E-post: Nina.Odegard@hbv.no
Cecilie Holt, NAV
E-post: cecilie.holt@nav.no
John-Inge Nerland – Fylkesmannen i Buskerud
E-post: fmbujin@fylkesmannen.no
Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefanten Kristiansand
E-post: annebritt1962@hotmail.com

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

Victoria Krefting
Advokatfullmektig

Tonje Krakeli Sneen,
Forhandler

Thomas Lilloe,
Forhandler

Guro Løkken Bærø
Advokat

Lene Liknes Hansen
Advokat

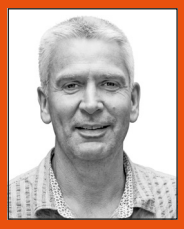

Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Urettferdig lønnspottfordeling

Jeg jobber i en statlig etat. I de lokale lønnsforhandlingene i fjor la arbeidsgiver ekstra penger i potten til dem som er på akademikeravtalen, men ikke til oss som er på YS-avtalen. Er dette greit? Hva gjør vi om arbeidsgiver fortsetter å gjøre dette hvert år?

Tone

Svar: Arbeidsgivers tilskudd til potten bør som hovedregel fordeles forholdsmessig mellom avtalene. Dessverre står det ikke noe sted at det må fordeles likt. Dersom arbeidsgiver skal legge ekstra midler i potten kun på én av avtalene, bør det gis en saklig grunn for å gjøre dette, for eksempel en særlig høy turnover eller lite konkurransedyktig lønn for en gruppe.

Dersom dette er et gjentakende problem flere år på rad, vil det være grunnlag for å gå til brudd i lønnsforhandlingene. I så fall bør dere kontakte forhandlingsavdelingen i Parat for å diskutere dette nærmere.

Victoria

Ny tillitsvalgt i lønnsforhandlinger

Jeg er ny tillitsvalgt på min arbeidsplass i privat sektor. I den forbindelse lurer jeg på hva vi bør kreve i de lokale lønnsforhandlingene?

Jenny

Svar: For å kunne gi deg et godt svar må vi for det første vite om dere er omfattet av en tariffavtale, og i så fall hvilken. Videre trenger vi oversikt over medlemmenes lønninger, hvordan disse har utviklet seg over tid, og bedriftens økonomiske situasjon.

Som utgangspunkt kan dere vise til de sentrale forhandlingene i frontfaget der partene ble enige om en økonomisk ramme på 3,2 prosent. I lokale lønnsforhandlinger er det også naturlig å se på forventet prisstigning som i år er satt til 2,4 prosent. Generelt kan vi da si at total lønnsøkning i år må tilsvare minst 2,4 prosent dersom medlemmene skal opprettholde sin kjøpekraft.

Jeg anbefaler at du kikker nærmere på vår guide i lokale lønnsforhandlinger på www.parat.com, og at du kontakter forhandlingsavdelingen for videre rådgivning.

Tonje

Endring av arbeidssted

Jeg jobber på et apotek på Gjøvik. Arbeidsgiveren min vil nå at jeg endrer arbeidssted til et apotek på Hamar. Har arbeidsgiver anledning til å flytte arbeidsplassen min på denne måten?

Anonym

Svar: Hvorvidt arbeidsgiver kan flytte arbeidsstedet ditt, avhenger av hva som er avtalt i ansettelseskontrakten din. I henhold til arbeidsmiljøloven skal kontrakten inneholde opplysninger om arbeidssted.

Det kan tas forbehold om flytting, og det kan avtales at det ikke er noe fast arbeidssted. Har arbeidsgiver tatt et slikt forbehold, kan han kreve at du flytter arbeidssted, men det finnes regler for hvor langt du eventuelt kan bli flyttet geografisk uten at arbeidsgiver må si opp arbeidsforholdet. Har arbeidsgiver ikke tatt et forbehold om flytting, kan han ikke flytte arbeidsstedet uten å si opp arbeidsforholdet.

Thomas

Sykemelding og oppsigelse

Jeg har vært sykemeldt i snart ett år, og arbeidsgiver har fortalt meg at om jeg ikke greier å komme tilbake nå, vil de si meg opp. Jeg har vært ansatt i mange år i denne bedriften og har ikke lyst til å slutte. Jeg er helt fortvilet. Jeg har fortsatt plager, men vil tilbake til jobb på deltid. Kan de bare si meg opp?

Jacob

Svar: Arbeidsmiljøloven har en regel om at ansatte ikke kan sies opp det første året man er syk. Er man fortsatt syk etter verneperioden, kan man sies opp, men oppsigelsen må fortsatt ha saklig grunn for å være gyldig. Mange arbeidsgivere misforstår dette og tror man automatisk har oppsigelsesgrunn etter ett år, men dette er altså ikke riktig.

For å vurdere sakligheten må forhold på både din og arbeidsgivers side tar hensyn til. Utsikter til bedring er et helt sentralt moment som må vurderes, ta gjerne kontakt med fastlegen din for en skriftlig prognose. At du har vært ansatt så lenge, er også et moment i din favør. I tillegg kan du ha krav på tilrettelegging i en periode, men etter hvert er utgangspunktet at du skal tilbake i den jobben og stillingsprosenten du hadde.

Guro

Innsyn i innboksen

Jeg har en e-postadresse jeg bruker i jobben min. Arbeidsgiveren min sier de alltid kan sjekke innboksen min når de vil. Jeg syns dette virker rart. Hva er riktig?

Anonym

Svar: Det er ikke slik at arbeidsgiveren din kan sjekke innboksen din akkurat når de vil. Det er egne regler om dette i forskrift om arbeidsgivers innsyn i e-postinnboks og annet elektronisk lagret materiale.

Din arbeidsgiver kan kun gjøre innsyn i din innboks i to tilfeller:

1. Når innsyn er nødvendig for å ivareta den daglige driften eller andre interesser ved virksomheten. Dette kan for eksempel gjelde virksomhetsrelatert korrespondanse som arbeidsgiver må følge opp i den ansattes fravær, og som ikke kan følges opp på en annen måte.

2. Når det er mistanke om grove brudd på arbeidstakerens plikter eller mistanke om forhold som kan begrunne oppsigelse. Et eksempel kan være der arbeidsgiver mistenker at den ansatte sender ut e-post med skadelig eller illojalt innhold. Arbeidsgiver må i så fall ha konkret informasjon. Parat anbefaler alltid at arbeidstakere er bevisste på hvordan de bruker sin e-post på jobb.

Lene

Nedgang i provisjon

Jeg startet som annonseselger for to år siden, da jeg inngikk en arbeidsavtale om fastlønn og provisjon. Provisjonen er ikke fastsatt, men det henvises til «bedriftens til enhver tid gjeldende provisjonsordning». I fjor hadde vi gode salgsresultater og dermed mye provisjon. Ledelsen har nå informert oss om at ordningen vil bli endret, og at vi må påregne mindre provisjon. Kan ledelsen gjøre dette uten at vi er blitt enige om det?

Roar

Svar: Hvorvidt ledelsen ensidig kan endre provisjonen, baseres på avtalen som er inngått. Avtalen du beskriver, innebærer at det langt på vei er opp til arbeidsgiver å fastsette hva som skal være provisjonen for det kommende året. Altså: Det ligger innenfor arbeidsgivers styringsrett å fastsette provisjonen.

Dersom dere som ansatte skal få større innflytelse på provisjonsnivået, bør dette fastsettes i arbeidsavtalen, eller en tariff- eller særavtale. Den beste måten å oppnå innflytelse er å etablere en forening og få vilkårene inn i tariff- eller særavtale mellom ledelsen og foreningen.

Anders

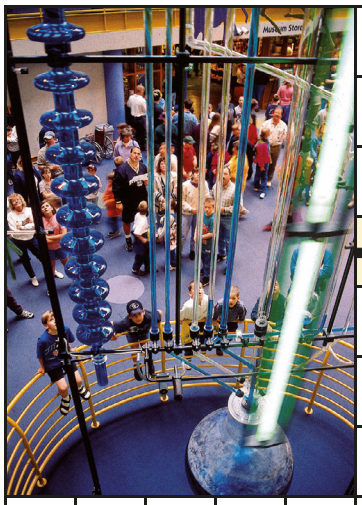

					CHART-RER	ELV	SPORT	GODT-GJØR-ELSE	KV. NAVN	OFRES		IKKE BLOND / DUNST	
					SKITTEN					FUGL / PROTEIN			
					TEGN / BADER I				UNDER-TRYKKE		PRON. / KOMM-UNE		
					LANDS-MERKE			USYNLIG					
DRIVER TERAPI		ELV	BALAN-SERE		OLJE-SELSKAP	BESTEMT / GROV					VESEN		
								M. NAVN	SIDE-ELV / SOMT				GUDS TJEN-ESTE-ORDNING-EN
KV. NAVN				STREV	TINN-FOLIE / VÆSKE								
GOD-MODIG / DRIKK							FAT-NING			FISK / ILDSTED			
OPTI-MALE	GROTTE / SØT-SAKER			DATA-FORK. / M. NAVN					LIKE / LEDER STRØM EN VEI			URAN / = SPANIA	
							BØKER	LADY / DREIES			BESTÅR		
LIKE			SPRÅK-FORSKER / KINESER									DREIE	
OKSY-GEN										?	NEVNE / STRØM		
							TANKENE						
DUSJ		DIKT				SVELLE				STILLE			

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 2 – 2019 er:
«FORLATTE LÅ DE DER PÅ STRANDEN». Den heldige vinneren er: Eli Rannem, fra Steinkjer.
Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: **1. november 2019.**

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til **trygve.bergsland@parat.com** eller ordinær post til: **Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo**

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 3/2019». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Elvang Latitude alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning: .....

.....

Navn: .....

Adresse: .....

.....

MINI KRYSSORD

1	2	3	4	5	6	7
8						
	■	9			■	■
10					11	12
	■	13				
	■	14		■	15	
16	17		■	18		
■	19		20			
21				■	22	

Vannrett
1. Elektronisk apparat
8. Irregulær
9. Fisk
10. Uttrykk i geometrien
13. Atomet
14. Ukjent
15. Du og jeg
16. Drift
18. Lytt
19. Stige
21. Farkost
22. Fase

Loddrett
1. Ubehøvlet
2. Art.
3. Glennen
4. Etterfølger
5. Frukt
6. Munning
7. Nestkom-manderende
11. Slektningen
12. Glo
17. Landsfengsel
18. Harley Davidson
20. Måne til Jupiter

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

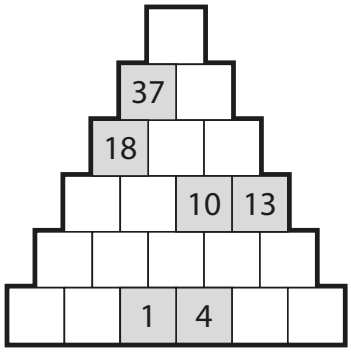

SUDOKU

4	3		7	8			2	5
1		7			5	8		
			4		1			3
					3			
5	4	6	2				1	7
					7	6	8	2
	6	4	8					
			1			7	5	
8		1			2	4	6	

Lett

© Bulls

	1		6			9		2
		2		1				
	4				9			5
4		8					7	
		9			7	1		
	7			3	5		4	
	9			7		2		1
			4			3	8	
	8	3		2		6		

Middels

© Bulls

				1		3		6
		9						
						1	5	
					6			
8	5		4		3		6	
4			2				1	
9	8	4						
		2		9			3	5
							4	2

Vanskelig

© Bulls

Å	Y	O	U	S	U	H	T	R	O	K	K	B	O	B
X	N	A	T	E	G	E	R	P	R	Æ	S	R	P	H
Q	L	E	S	N	H	A	Å	L	Y	T	Q	A	Ø	O
A	A	I	L	T	E	Z	Æ	C	N	R	Y	N	L	I
G	N	W	T	A	R	D	A	N	N	E	T	N	S	T
I	U	S	C	E	D	O	I	I	E	U	Y	K	U	K
G	Å	O	I	K	Z	M	N	T	B	B	P	O	B	A
G	I	X	A	K	I	N	Å	A	I	I	E	N	E	V
J	I	R	W	S	T	T	L	L	U	R	N	S	R	G
K	A	Ø	E	D	T	S	Z	L	G	T	F	T	E	N
T	H	N	T	S	O	Æ	P	K	E	S	D	A	X	E
Æ	D	K	F	Y	S	R	X	Y	Å	I	Z	B	F	S
E	C	T	K	H	Q	O	G	I	N	D	G	E	H	S
E	X	S	Y	V	P	H	L	E	H	T	F	L	F	A
Æ	O	L	D	I	N	G	M	A	I	N	Z	H	T	B

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

ANSIKTSPYNT
ASTRONAUT
BASSENGVAKT
BENNY
BRANNKONSTABEL
DISTRIBUERT
DORGE
FRITIDEN
GLÅMDALEN
ISENDE
KARAT
KORTHUS
LITE
LOSSE
MAINZ
NITALL
OLDING
REBUSLØP
SÆRPREGET
TYPEN

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

NOEN SMÅ HINT

- *Ordet starter med bokstaven T*
- *Lages av en gruppe insekter*
- *innvendig har den kamre og ganger*

R E I E T T U T M

FYLL INN ORDET:

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av en Elvang Latitude alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 1. november 2019.
Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 3/2019». Vinneren av hjernetrim i 2/2019 er Lisbeth Sivertsen, fra Gibostad.

Kompetanse på dagsordenen

Ordet kompetanse hører vi daglig rundt oss i ulike settinger, og det defineres av det Store norske leksikon som «et individs evne til å utføre en oppgave på riktig måte». Så godt som alle aktører innenfor privat og offentlig arbeids- og organisasjonsliv har kompetanse høyt på sin dagsorden.

Parat og YS er intet unntak. Parat har kompetanse som sin flaggsak i år, og på høstens regionkonferanser for tillitsvalgte er kompetanse hovedtemaet. YS-kongressen vedtok enstemmig en resolusjon om kompetanse som slår fast at arbeidstakere skal sikres mulighet til kompetanseutvikling gjennom et helt arbeidsliv.

Kompetanse er i Norge så viktig at det har fått sitt eget direktorat med navnet Kompetanse Norge, underlagt Kunnskapsdepartementet. Hovedoppgaven deres er å bidra til økt deltakelse i arbeids- og samfunnslivet. De jobber for at alle skal få muligheten til å sikre seg nødvendig kompetanse og læring hele livet.

Vi i Parat ønsker å bidra til at våre medlemmer skal få riktig påfyll av kompetanse. Vi mener at ansvaret til å gjøre den enkelte godt rustet til å møte fremtidens arbeidsliv ikke kan legges på hver og en av oss. For å lykkes må vi ha et felles ansvar. Myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakerorganisasjonene må jobbe sammen, men den enkelte arbeidstaker må også ta ansvar for egen kompetanseheving og være villig til å tilegne seg ny kompetanse.

YS Arbeidslivsbarometer 2019 viser en økning i at flere får verdsatt sin kompetanse hos arbeidsgiver, men at interessen for etter- og videreutdanning synker. Overraskende for mange viser barometeret at behovet og interessen for etter- og videreutdanning øker i sammenheng med økt utdannelsesnivå blant arbeidstakerne.

Det ville kanskje vært mer forståelig at de som kom inn i arbeidslivet med en høyere utdanning i sekken, ikke så det store behovet for kompetanseheving, men barometeret viser det stikk motsatte. Det er de som allerede har høyere utdanning, som tror det er mest sannsynlig at de vil ta etter- eller videreutdanning, sammenlignet med dem som har lavere utdanning.

Barometeret viser likevel at arbeidstakerne er innstilt på å øke sin kompetanse fremover, spesielt innen digitale ferdigheter og fagspesifikk kompetanse. Arbeidstakerne ser muligheter fremfor trusler ved digitalisering. Arbeidslivsbarometeret konkluderer med at kompetanseutviklingen må kobles til den enkeltes arbeid, og at skolebenken neppe er løsningen for de fleste.

Vi i Parat ser på kompetanse som mye mer enn kun utdannelse. Vi mener selvfølgelig at utdannelse og jobb er viktige arenaer for å øke den enkeltes kompetanse, men at vi også daglig utvikler vår kompetanse på ulike arenaer som blant annet fritidsaktiviteter, organisasjonsarbeid, styreverv og omsorgsarbeid. Selv om vi alle har en form for kompetanseutvikling hver dag, så trenger vi å få satt kompetanseheving i arbeidslivet i et system som favner alle, men er individuelt tilpasset.

«Kompetanse egner seg ikke for langtidslagring, men øker i verdi og bidrar til verdiskapning gjennom anvendelse.»

Linda Lai

Unn Kristin Olsen. Foto: Vetle Daler.

UK.Olsen

Unn Kristin Olsen
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Hjelp når du trenger det!

Trenger du hjelp med spørsmål knyttet til lønn, tariff, arbeidsforhold, medlemskap og kontingent, kan du nå enten kontakte din tillitsvalgte eller hovedtillitsvalgte, eller du kan kontakte Parat direkte. Kontakt gjerne ditt nærmeste regionkontor først, så veileder de deg videre. På disse sidene finner du kontaktinformasjon både til Parat og Farmasiforbundet. Husk at du alltid kan kontakte oss på 21 01 36 00 eller medlem@parat.com.

Farmasiforbundets hovedtillitsvalgte

Private apotek

Boots
Gruppeleder Inger Johanne Opseth
Boots apotek Elverum
Telefon: 977 85 188
ij.opseth@boots.no

Apotek1
Gruppeleder Ann-Karin Berggren
Apotek 1 Løven, Sarpsborg
Telefon: 900 97 615
ann-karin.berggren@apotek1.no

Vitusapotek
Gruppeleder Anita Sveum Nilsen
Vitusapotek Sandvika
Telefon: 67 55 19 00 / 970 60 141
anita_sveum_nilsen@hotmail.com

Sykehusapotek

Midt:
Liv Reisch
Sykehusapoteket i Trondheim
Telefon: 73 86 42 00 / 924 10 932
liv.reisch@sykehusapoteket.no

Vest:
Gunvald Iversen
Haukeland sykehusapotek
Telefon: 988 34 655
gunvald.iversen@sav.no

Sør-Øst:
Eva Irene Holmen
Sykehusapoteket sør/øst
Telefon: 926 33 390
eva.irene.holmen@sykehusapotekene.no

Nord:
Beate Borge
Sykehusapoteket i Tromsø
Telefon: 415 13 546
beate.borge@sykehusapotek-nord.no

Parats regionkontorer

Oslo:
Lakkegata 23
ost@parat.com

Rådgiver Bjørn Are Sæther
bjorn.are.sether@parat.com
Telefon: 959 77 054

Rådgiver Truls Bjørhei
truls.bjorhei@parat.com
Telefon: 456 03 093

Rådgiver Nathalie Gullager
nathalie.gullager@parat.com
Telefon: 482 84 449

Rådgiver Ståle Botn
stale.botn@parat.com
Telefon: 476 16 392

Tønsberg:
Grev Wedelsgt. 12
sor@parat.com

Rådgiver Unn Kristin Johnsen
unn-kristin.johnsen@parat.com
Telefon: 934 80 218

Tromsø:
Grønnegata 3B
nord@parat.com

Rådgiver Bjarne Rohde
Bjarne.Rohde@parat.com
Telefon: 993 07 930

Kristiansand:
Vestre Strandgt. 42
sor@parat.com

Rådgiver Marianne Hårtveit
marianne.haartveit@parat.com
Telefon: 971 67 293

Bergen:
Strandgaten 1
vest@parat.com

Advokat Ketil Mæland-Johansen
ketil.maeland-johansen@parat.com
Telefon: 982 55 809

Rådgiver Jørgen Dræge
jorgen.draege@parat.com
Telefon: 404 54 606

Rådgiver Laila Sæterdal
laila.saterdal@parat.com
Telefon: 481 84 995

Trondheim:
Kjøpmannsgt. 25
midt@parat.com

Rådgiver Anita Rosmæl
anita.rosmal@parat.com
Telefon: 936 15 942

Rådgiver Bente Hermanstad
bente.hermanstad@parat.com
Telefon: 915 90 708

parat
parat.com

Litt høy rente på boliglånet?

Er du medlem av et YS-forbund får du tilgang til en av landets aller rimeligste boliglånsrenter. Flytt lånet og spar penger du også.

Les mer på **gjensidigebank.no**

Priseksempel Boliglån inntil 50 % av verdigrunnlag. Nom. rente 2,34 %, eff.rente 2,42 %, 2 mill., o/25 år, totalt: 2 658 610,-.
Gjelder for medlemmer i Parat som bruker banken aktivt. Prisen er per 21.08.2019 for nye lån og kan bli endret.

parat

Gjensidige